

Şehvetiye Tarikatı
İletişim Yayınları'ndan...

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 72 YIL: 2

Taşra sıkıntısı: **Ethem Baran**

Hazzını değil, borcunu ertele!

Yağmurla gelen umut

Nazım Hikmet'le yolculuk

Okurun kulağındaki uğultu: Ethem Baran

7

Ethem Baran: Nostalji tehlikeli bir kavram

Nida Dinçtürk

12

Nazım Hikmet'le yolculuk

Soner Sert

15

Hazzını değil, borcunu ertele!

Ali Bulunmaz

19

Yağmurla gelen umut

Emek Erez

24

Althusser, Marksizm, felsefe

Rukiye Altınel

27

Anna Ahmatova'nın yakıcı şiirleri

Salih Bolat

30

Bir ulus travması: Hitler ile yüzleşme

Püren Mutlutürk Meral

33

Talât Sait Halman Çeviri Ödülü başvuruları başladı

Sayı: 72 | Ağustos 2019

Yayın Sahibi

AND Gazetecilik ve Yayıncılık,

San. ve Tic. A.Ş. adına

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Katkıda Bulunanlar

Adalet Çavdar, Nida Dinçtürk, Soner Sert, Ali Bulunmaz, Emek Erez, Rukiye Altınel, Salih Bolat, Püren Mutlutürk Meral

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Ödüllü yazar Ethem Baran'ın son öykü kitabı Döngel Dünya, İletişim Yayınları'ndan çıktı. 15 öykünün okurla bulunduğu bu kitapta Baran, Anadolu kentlerinde ve Ankara sokaklarında dolaşarak, satır aralarından güvercinler havalandırıyor. O güvercinlerin ürkekliği Baran'ın neredeyse tüm öykülerinin sinesinde saklı. Zira Baran, bu gezinti sırasında hayat yorgunlarına, ümidini yitirmeyenlere, dünya sancısını bir gölge gibi peşinden sürükleyenlere, hafızasında kaybolmuşlara temas ediyor. Kimi zaman Yeşilçam'dan bir kuple fısıldarken okuruna, an geliyor, hayatta tutunacak tek dalından olmuşların öfkesine bir bakış atıyor. O tutunacak tek dala tutkunların hevesine de ortak oluyor Baran, bilginin aşağılandığı topraklara sövgüsünü de sakınmıyor. Gözlemledikleri kadar kendi yaşamından süzdüğü öğelerle de bezediği öykülerinde, edebiyatını besleyen yazarlara da selam duruyor. Adalet Çavdar Döngel Dünya üzerine yazdı, Nida Dinçtürk ise Ethem Baran'la öyküleri üzerine konuştu.

Haluk Oral'ın kaleminden 'Nazım Hikmet'in Yolculuğu' İş Bankası Kültür Yayınları tarafından raflarda yerini aldı. Oral, ilk kez bu kitapta yayımlanan belge, fotoğraf, yayın ve resimler aracılığıyla Nazım'ın hikayesini, yolculuğu boyunca karşılaştığı, denk geldiği, yoldaşlık yaptığı kişilerle olan ilişkisi üzerinden anlatıyor. Soner Sert yazdı.

William Trevor'ın öykü kitabı 'Yağmurdan Sonra' okurla buluştu. Trevor, zamanla çok oynamadan, gizemlerin peşine düşmeden, hikâyesini anlatıyor ve okuru son cümleden sonra farklı okumalara açık olmaya davet ediyor. Emek Erez inceledi.

Zygmunt Bauman'ın 'Borçlu Zamanlarda Yaşamak' kitabı Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlandı. Citali Roviroso-Madrado ve Bauman'ın sosyoloji, tarih ve felsefenin de içine girdiği söyleşisinde Bauman ve Madrado; sistemin, borçları kolektifləştirmesinin önündeki engelleri kaldırılınca tüketici ve müşteri olarak nitelenen yurttaşlar, yeni krizlerin nesnesine dönüşmesini inceliyor. Ali Bulunmaz kaleme aldı.

Rukiye Altınel, Salih Bolat ve Püren Mutlutürk Meral yazılarıyla bu sayımıza katkıda bulunan diğer isimler oldular.

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar...

Anıl Mert Özsoy

Okurun kulağındaki uğultu: **Ethem Baran**

Ethem Baran, taşrayı anlatan öykülerinde yerel ağızlara sıklıkla yer veriyor. Kıyı köşe kasabalardan anlattığı insan hikâyeleriyle evrensel değerleri hatırlatıyor. Ethem Baran için dil çok önemli bir mesele ve yazdığı her kelime ile ilgilendiği, dile emek verdiği, özen gösterdiği metinlerinde ortaya çıkıyor. Geleneksel biçime önem veriyor ve onu korumaya çalışıyor.

Adalet Çavdar

Yazar daha önceki kitaplarında hayali köyler, kasabalar inşa edip gerçekliği oraların uzantısıyla anlatmayı tercih etmişti. Yeni öykü kitabında daha önce yaptığı kurmaca oyunlarına bir süreliğine ara vermiş ve bu sefer gerçekliğe daha yakın durmuş. Taşranın şehir ile arasındaki mesafeyi arşınlamış ve özelemleri yeniden biçimlendirmiş. Örneğin Türkan Şoray'ın taşrada daha güzel görüldüğünü anlatmış.

Edebiyatın her dönem içinde yer aldı bozkır. Son bir kaç senedir sesini daha çok duyar olduk. Bozkır edebiyatını neden sevdiğimiz ise ayan beyan ortada; oradan geldik. Büyük şehirlerde doğmuş olsak bile şehrin taşralarında büyüdük. 'Ev' dediğimiz şeyin zaman içerisinde geçirdiği evrimin altında kaldık pek çoğumuz. Bozkırı anlatan öyküler bize evimizi, nereden geldiğimizi hatırlatıyor. O yüzden bu sestem vazgeçemiyoruz.

Bozkıra dair yazarlardan biri Ethem Baran. İlk kitabı 1991 yılında yayınlandı, geçen sürede öyküler ve romanlar yazdı. 2005 yılında Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü alan yazarın yeni öykü kitabı Döngel Dünya, İletişim Yayınları tarafından yayınlandı.

Ethem Baran, taşrayı anlatan öykülerinde yerel ağızlara sıklıkla yer veriyor. Kıyı köşe kasabalardan anlattığı insan hikâyeleriyle evrensel değerleri hatırlatıyor. Ethem Baran için dil çok önemli bir mesele ve yazdığı her kelime ile ilgilendiği, dile emek verdiği, özen gösterdiği metinlerinde ortaya çıkıyor. Geleneksel biçime önem veriyor ve onu korumaya çalışıyor.

YOKSULLARIN ÖYKÜLERİ

Döngel Dünya, Ethem Baran'ın dokuzuncu öykü kitabı, içinde on beş öykü yer alıyor. Yoksullar var öykülerin içinde, kendi dünyasında kavruken ve bir şekilde sessiz sedasız yaşayan insanlar... Taklacı güvercinler, Murat 124'ler, artık kimsenin dolaşmadığı kasabalar, sokaklar, sessizlik, uzun uzun susanlar ve babalar... Bütün bunların yanı sıra Ankara var, orada yaşamayanın neden sevildiğini asla anlamadığı ama orada yaşayan ve hatta orada büyüyüp, ayrılanlar için her daim özlenen bir şehir olan Ankara...

Yazar daha önceki kitaplarında hayali köyler, kasabalar inşa edip gerçekliği oraların uzantısıyla anlatmayı tercih etmişti. Yeni öykü kitabında daha önce yaptığı kurmaca oyunlarına bir süreliğine ara vermiş ve bu sefer gerçekliğe daha yakın durmuş. Taşranın şehir ile arasındaki mesafeyi arşınlamış ve özelemleri yeniden biçimlendirmiş. Örneğin Türkan Şoray'ın taşrada daha güzel görüldüğünü anlatmış. Dünyanın gürültüsünden, taşranın sıkıntısından kaçıp deniz bulmaya çalışanları, o denizin orta yerini kendine ev belleyenleri, bir yolun kıyısında tek başına bekleyenleri dile getirmiş.

Kitabın içinde yer alan on beş öykünün on beşinden de ayrı ayrı bahsedilebilir elbette ama ben, beni en çok etkileyen Babam Terzi Ben Çocuk öyküsünü ele alarak size Baran'ı

anlatmak isterim. Terzilikte kalfalığın ötesine gidememiş, terziliği bırakıp çeşitli işlerde çalışmış ve işsizliği deneyimlemiş bir babanın hikayesini oğlu anlatıyor. Babasının ustalarını dillendiriyor, Şapkacı Abdurrahman, bir zamanlar terzi, sonrasında da şair, madenci ve güzel rakı içen Terzi Deli Hüseyin babasının hikâyesinin içinden geçiyor.

“Babam bir gün sustu. Ben bu dünyadan bir şey anlamadım dedi ve sustu.”

Çocuk, babası susunca çocukluğunu, gençliğini unutmaya başladığını anlatıyor. Sonra unutmaya başlıyor baba. Yaşlılıkta aradığını bulamayınca gençliğine yeniden dönmeye çalışıyor, arkadaşlarını arıyor, işler bulmaya çalışıyor, yeniden terziliğe başlıyor. Bir döngü içerisinde anlamlandıramadığı hayatın bugününü değil geçmişini yaşamayı tercih ediyor baba. Bugünden gitgide uzaklaşıyor. Baran, çocuğun gözünden babanın her hareketini anlamlandırarak anlatıyor. Babaların neden sustuğunu, babalar susunca dünyanın durduğunu ama babaların da kendi dünyalarının sesini aradıklarını ve bu arayışın yaşlandıkça daha da ortaya çıktığını fısıldıyor.

Ethem Baran'ın ne büyük dramatik sahneleri ne de büyük cümleleri var öykülerinin içinde... O bir hali sessiz sakin kendi meşrebince anlatmayı tercih ediyor. Bu sessizlik okurun kulağında bir uğultuya dönüşüyor.

Herkes bir anlığına kendi babasının nasıl oturduğunu ve ayakkabılarının burnuna neden öyle uzun uzun baktığını anlamlandırmaya çalışıyor. O uğultunun içinde...

döngel dünya

ethem baran

Döngel Dünya, Ethem Baran, 115 syf, İletişim Yayınları, 2019.

Ethem Baran: Nostalji tehlikeli bir kavram

Ethem Baran'ın son öykü kitabı Döngel Dünya, İletişim Yayınları'ndan çıktı. Baran, yeni kitabını, karakterlerini, şehirlerini ve öykülerini zenginleştiren öğeleri anlattı.

Nida Dinçtürk

Ödüllü yazar Ethem Baran'ın son öykü kitabı Döngel Dünya, İletişim Yayınları'ndan çıktı. 15 öykünün okurla bulunduğu bu kitapta Baran, Anadolu kentlerinde ve Ankara sokaklarında dolaşiyor, satır aralarından güvercinler havalandırıyor. O güvercinlerin ürkekliği Baran'ın neredeyse tüm öykülerinin sinesinde saklı. Zira Baran, bu gezinti sırasında hayat yorgunlarına, ümidini yitirmeyenlere, dünya sancısını bir gölge gibi peşinden sürükleyenlere, hafızasında kaybolmuşlara temas ediyor. Kimi zaman Yeşilçam'dan bir kuple fısıldarken okuruna, an geliyor, hayatta tutunacak tek dalından olmuşların öfkesine bir bakış atıyor. O tutunacak tek dala tutkunların hevesine de ortak oluyor Baran, bilginin aşağılandığı topraklara sövgüsünü de sakınmıyor. Gözlemledikleri kadar kendi yaşamından süzdüğü öğelerle de bezediği öykülerinde, edebiyatını besleyen yazarlara da selam duruyor.

Evet, Baran öykülerinde birçok öğeden beslenen bir yazar. Gel gelelim, azla yetinmeyi bilenlerin mütevazı anlatısına aracılık ederken dilde takip ettiği sadelikle öykülerinin atmosferini kuvvetlendiriyor. Baran, öykülerine serpiştirdiği öğeler ve karakterlerine kattığı içtenlikle okurunu adeta bir sobanın başına yanaştırıp eline demli bir çay tutuşturuyor. Burası hem huzurlu hem de zorlu bir köşe. Kim payına ne düşerse, onunla kalkacak sobanın yanından. Anımsadıklarınız ve hissettikleriniz de sizin gözlemlediklerinizin ve yaşamınızdan süzdüklerinizin bir dökümü olacak.

Döngel Dünya'da baskınlığıyla dikkat çeken bazı öğeler var. Bunların başında kuşlar ve terzilik mesleği geliyor. Bu imgelerin sizin için anlamını, kaynağını ve öykülerinize nasıl sızdığını anlatır mısınız?

Kuşları ve bu sözcüğü imge olarak kullanmayı seviyorum. Yazar olarak elimi güçlendiren bir yönü var her şeyden önce. Zengin bir imge dünyası sunuyor. Diğer taraftan, bahçemizdeki ağaçları cıvı cıvı yapraklandıran, balkonlarımızda gurul gurul gezinen bu dünya güzellerini yazı evreninin dışında tutmak mümkün mü? Döngel Dünya ve diğer kitaplarımda özellikle güvercinler sayfalar arasında gezinir durur; bunun en başta gelen nedeni, sanırım, çocukluk ve ilk gençliğimde güvercin beslemiş olmam. Bu hevesimin bana armağan ettiği pek çok hikâye var elbette. Ve güvercinlerin dünyasında yaşayanları çevreleyen dil. Döngel Dünya'da da söylediğim gibi, bir kuş uçtuğunda gökyüzü yeni baştan yaratılır. Ayrıca kuşlar yeryüzünü yeniden tanımlar bize. Terzilere gelince: Terzihaneleri taşranın misafir odaları olarak görürüm. Terziler çok iyi ev sahibidirler. Bir yandan işlerini yapar, bir yandan sizi en iyi şekilde ağırlarlar. Aynı zamanda dikiş makinesinin her tıkırtısında yeni bir hikâ-

“

Döngel Dünya ve diğer kitaplarımda özellikle güvercinler sayfalar arasında gezinir durur; bunun en başta gelen nedeni, sanırım, çocukluk ve ilk gençliğimde güvercin beslemiş olmam. Bu hevesimin bana armağan ettiği pek çok hikâye var elbette. Ve güvercinlerin dünyasında yaşayanları çevreleyen dil. Döngel Dünya'da da söylediğim gibi, bir kuş uçtuğunda gökyüzü yeni baştan yaratılır. Ayrıca kuşlar yeryüzünü yeniden tanımlar bize.

yeye doğru yol alırlar. Terzihanelerin dingin, kumaş yumuşaklığında sessizleşmiş, ütü sıcaklığında ılınmış aydınlık odalarında çoğalmaya, derinleşmeye müsait hikâyeler yazarını arar gibidir. Günümüzde alışveriş merkezlerinin alt katlarında daracak dükkânlara sığınmak zorunda kalan bu mesleğin erbaplarının edebiyatımızda yeterince işlenmediğini düşünüyorum.

Öykülerinizde dikkat çeken bir başka detay da dede ve nine karakterleri. Kuşak çatışmasından bu kadar muzdarip bir toplumda çocukların ailelerde aslında en iyi ilişkileri büyükanne ve büyükbabaları ile kurmalarını siz nasıl yorumluyorsunuz?

Torun sevgisinin evlat sevgisini aşan bir boyutu var. Tecrübeyle harmanlanmış, sakinleşmiş, kılçıklarından kurtulmuş bir sevgi bu. Hataların, pişmanlıkların, kaçırılmış, aceleye gelmiş şeylerin giderilebileceği bir hareket alanı. Affın, özgürlüğün, nazlanmanın, hoşgörünün tartışmayı dışlayan özel iletişim hâli. Dedem ve ninemle bir arada yaşadık gençlik yıllarıma kadar. Dedemin, ben ilkokuldayken hep aynı teneffüs saatinde gelip bahçe duvarının gerisinden beni izlemesini ve aldığı simitleri hâlâ hatırlarım. O yüzden kendimi onlara karşı borçlu hissedirim ve metinlerimde dedelere, ninelere rol vermeyi severim.

'BABA, EVLERE SIĞMAYAN BİR KELİME'

Aile ilişkilerine değinmişken öykülerinizdeki baba figürlerini de konuşalım isterim. Döngel Dünya'da babalar kendi varlıklarıyla yüzleşemeyen, dünyada olmayı reddeden karakterler olarak karşımıza çıkıyorlar. Dünya edebiyatında da çok irdelenmesine rağmen aşındıramadığımız bir figür baba. Baba figürleri için neler söylemek istersiniz?

Baba figürü insanlığın ve edebiyatın en büyük yaralarından. Evlere sığmayan bir kelime. Yaralı ve yaralayan. Dediğiniz gibi edebiyatta çok işlendi, işlenecek de bundan sonra. Babalar kendilerini anlatmaz da birilerinin onları anlatmasını bekler sanki. Ve her anlatış, eksikliğini kendi içinde taşır. Benim bu kitapta derdim, babaları hırpalamak değil, kendi hikâyeleri içinde nasıl durduklarını göstermekti. Kendi yaralarını saklamaya çalışırken başka yaralar açtıklarının farkında olmayan, nereden geldiğini anlamadıkları dalgalar da çırpındıkça yalnızlaşan, hayatın kıyısına düşmüş tiplerdi anlattığım.

“

Baba figürü insanlığın ve edebiyatın en büyük yaralarından. Evlere sığmayan bir kelime. Yaralı ve yaralayan. Dediğiniz gibi edebiyatta çok işlendi, işlenecek de bundan sonra. Babalar kendilerini anlatmaz da birilerinin onları anlatmasını bekler sanki. Ve her anlatış, eksikliğini kendi içinde taşır. Benim bu kitapta derdim, babaları hırpalamak değil, kendi hikâyeleri içinde nasıl durduklarını göstermekti. Kendi yaralarını saklamaya çalışırken başka yaralar açtıklarının farkında olmayan, nereden geldiğini anlamadıkları dalgalarda çırpındıkça yalnızlaşan, hayatın kıyısına düşmüş tiplerdi anlattığım.

“Kuşlar” ve “Üç İyidir” öykülerinizde isimlerini andığınız yazarlara değinelim biraz da. Sanki okurunuzda onların da varlığını anımsatmak istiyormuşsunuz gibi hissettim ben bu isimlerle karşılaştığımda. Bir edebiyatçı olarak bu isimlerle kurduğunuz ilişkiyi, söz konusu isimlerin sizin edebiyatla bağınızla nasıl bir rol oynadığını merak ediyorum.

“Kuşlar” öyküsündeki yazar, aynı zamanda bu öyküye ilham veren kişidir. O da gölgesiyle de olsa bu kitabın içinde gezinsin istedim. Edebiyatımızın önde gelen isimlerinden biri olan bu yazarla ilişkimiz, bağımız, yol arkadaşlığımız edebiyat dünyasının bilgisi dâhilindedir. Fakir Baykurt’un adının geçtiği öykü ise geçmişten bugüne bu ülkede değişmeyen anlayışın, nobranlığın, cehaletin, baskının, kısacası faşizmin bir kez daha hatırlatılmasını amaçlar. Çorum, Maraş, Sivas olaylarının yanına eklemenecek, hafızalarda yerini koruyan başka bir olayın öykü kahramanının bakışından farklı bir görüntüsünü sunar okura.

‘NOSTALJİ TEHLİKELİ BİR KAVRAM’

Anadolu şehirlerinin esintileri kadar Ankara sokaklarının rüzgârları da dolaşüyor öykülerinizde. Son yıllarda Türkçe edebiyatta “Ankara edebiyatı” diye bir alan oluştu. Siz bu alanı nasıl değerlendiriyorsunuz, kendinizi buraya ait hissediyor musunuz?

Ankara’da yaşadığım için bu kent ister istemez sızıyor öykülerime. Daha doğrusu şöyle ifade edeyim: Ankara’yı, sokakları, caddeleri, semtleri ve çeşitli mekânlarıyla özellikle sokuyorum öykülerime. Bu ülkenin başkenti edebiyatta da hak ettiği yeri almalı diye düşünüyorum. “Ankara edebiyatı” diye bir alan oluştuğunu, böyle bir söylem geliştirildiğini görüyoruz sizin de söylediğiniz gibi. Sorunlu bir yaklaşım

bu. Ankara'nın birtakım kültürel unsurlarının, söyleyiş farklılıklarının, yaşam alışkanlıkları ve mekânlarının edebiyata yansıtılmasının böyle adlandırılması edebiyatı sınırlamak ve dar bir alana hapsedmekten öte bir işe yaramaz. Yapılan iş en kaba söyleyişle ya edebiyattır ya da değildir. Bu anlayışı sürdüreceğiz olursak her ilimiz veya bölgemiz için de yeni bir edebiyat alanı açmak zorunda mı kalacağız? Bu anlamda kendimi buraya ait hissetmiyorum. Ankarada yaşayan, yazılarında Ankaraya da yer veren bir yazar olarak iyi öykü ve romanın peşindeyim.

'Yamaçta Yağmur Var' öykünüzde "Yazmaya hevesli tek bir gencin bile dünyasında küçücük bir iz bırakabilirsem, bunun benim için yeterli olduğunu söyledim" diyorsunuz. Yazarların topluma karşı sorumluluklar alıp almaması kendi inisiyatiflerinde görünüyor. Peki siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Yazarın bağlı olduğu dilin edebiyatına eser vermenin dışında bir sorumluluğu var mıdır?

Yazarın pek çok sorumluluğu var elbette. Yazdığı dile, o dilin içinden çıktığı topluma, o toplumun sorunlarına ve geleceğine ilişkin sırtlanması gereken bir hayli yük var. Söz konusu öyküdeki o cümle yazar-okur ilişkisi ve yazar-yazar aday bağlamında edebiyatın iç alanını, bir bakıma yazarın kişisel tercihini işaret ediyor. Yazarlıktaki ilk yıllarım tek bir yazarla tanışmadan, sohbet etmeden, yazdıklarımı göstermeden geçti. Yazarlar, kitapların kapağındaki isimlerden, varsa fotoğraflarından ibaretti. Nasıl insandırlar, ne konuşurlar, nasıl yaşarlar, tüm bunlar bana çok uzaktı. Bu yüzden, yazmaya heves etmiş, yola yeni çıkmış insanların elinden tutmak, deneyimlerimi aktarmak, en azından neleri, kimleri okumaları gerektiğini söylemek isterim.

'Alamadım Eyvah'ta karşımıza çıkan Murat 124 ve özellikle Essahtan Değil'de Türkan Şoray'la kurulan bağdan yola çıkarak sormak istiyorum: Nostalji duygusu neden insanın içini ısıtır? Sizin karakterleriniz bu duygudan ne kadar etkileniyor?

'Alamadım Eyvah'taki gencin hayali ancak eski model, en ucuz arabaya sahip olabilmenin sınırlarında geziniyordu. Hayali bile gerçeğin, hayatın acı hakikatlerinin yanında yöresinde dolaşacak kadardı. Hayaline bir bütün olarak değil parça parça ulaşabileceğinin farkındaydı. Essahtan Değil öyküsündeki karakter ise bize geçmiş zaman gibi gelen kendi şimdiki zamanını yaşıyor. Hasta ninesini oyalamak için ona filmler anlatan gencin yanına gidiyoruz bu öyküde. 'Nostalji' kulağa hoş gelse, göze şık görünse de tehlikeli bir kavram. Bu öykülerde içimizi ısıtan şey, o karakterlerin içtenliği ve masum, kırılğan hayalleri bana kalırsa.

döngel dünya
ethem baran

Döngel Dünya, Ethem Baran, 115 syf., İletişim Yayınları, 2019.

Nazım Hikmet'le yolculuk

Haluk Oral'ın kaleminden 'Nazım Hikmet'in Yolculuğu' İş Bankası Kùltür Yayınları tarafından raflarda yerini aldı. Oral, ilk kez bu kitapta yayımlanan belge, fotoğraf, yayın ve resimler aracılığıyla Nazım'ın hikayesini, yolculuğu boyunca karşılaştığı, denk geldiği, yoldaşlık yaptığı kişilerle olan ilişkisi üzerinden anlatıyor.

Soner Sert

Haluk Oral'ın kaleme aldığı, Nazım Hikmet'in Yolculuğu Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları etiketiyle çıktı. Üzerine defaatle kitap yazılan Hikmet'in yaşamı hakkında kaleme alınan bu kitabı, yazarı Oral, "Bu kitap bir 'Nazım Hikmet Ansiklopedisi' ya da 'Nazım Hikmet Hakkında Bilmek İstedğiniz Her Şey' kitabı değil. Bununla beraber bilmediğiniz kimi ayrıntılarla, ilk kez bu kitapta yayımlanan koleksiyonuma ait belge, fotoğraf ve resimlerle tanışacağınızı umuyorum" cümleleriyle açıklıyor.

Hikmet'in 61 yıllık yaşantısı, ürettiği eserleri yüzlerce yazar tarafından incelendi. Gazete yazıları, film senaryoları, yönetmenliği, oyunları, tahkikatları, Hapishane günleri, Sovyetler Birliği günleri, komünistliği ve şairliği anlatıldı. Bugün, Nazım üzerine yeni bir kitap yazılıyor olması, şüphesiz, onun büyüklüğünü gösterir. Kuşku yok ki Cumhuriyet tarihinde üzerine en çok yazılan yazar/şair olma özelliğini Hikmet taşıyor.

Oral kitabında, Nazım'ın, Türkiye'yi terk edene kadar ki sürecine yoğunlaşır. Kişisel arşivinin de gücüyle, o günleri belgeler, yorumlar. Yurtdışındaki günlerine ise girmez. "... Hikmet'in Sovyetler Birliği'ndeki hayatını anlatmak için Rusça bilmenin gerekli olduğunu düşünüyorum." Oral, ismiyle müsemma kitabı, Nazım'ın yolculuğu boyunca karşılaştığı, denk geldiği, yoldaşlık yaptığı kişilerle olan ilişkisi üzerinden anlatır. Yöntemsel olarak, bu kişilerin tanıtımına, Nazım'la olan ilişkisine ve bu ilişkinin Nazım'ı nasıl biçimlediğine yer verir.

Şairin, kökenlerine uzanan, anne ve baba tarafından büyük dedelerinin yaşamlarına yer vererek başlayan kitap, teyzelerinin ve dayılarının üzerindeki etkisine değinirken, evliliklerinin de kişiliğiyle olan ilişkisini irdeler. Annesiyle olan "arkadaşlığı", şairin hüznü ve öfkesi kitaba yansıtılır. Yeni Cumhuriyet ile olan ilişkisi, "zilli kurt" pozisyonunda oluşu, döneminin şair ve yazarlarıyla kavgası, tüm bu yukarıda anlatılan kişilerin ismiyle anılan bölümlerde kendine yer bulur.

Sinema sektörü ve özellikle İhsan İpekçi olan ilişkisi, dönem kişilerinin dayanışma kültürü üzerine pratik faaliyetleri, Nazım'ın yazış sürecindeki sancıları ve umutları, Oral'ın titiz çalışmasıyla görünür hale gelir. Kemal Tahir'le, Sebahattin ve Bedri Rahmi Eyüpoğlu'yla ve Orhan Kemal'le (Kemal'in, Everest Yayınları'ndan çıkan Nazım Hikmet'le 3,5 Yıl kitabı dikkati değerlidir.) olan dostlukları, bahse konu olan yazarların anlatımları üzerinden de desteklenir.

Şairin, kökenlerine uzanan, anne ve baba tarafından büyük dedelerinin yaşamlarına yer vererek başlayan kitap, teyzelerinin ve dayılarının üzerindeki etkisine değinirken, evliliklerinin de kişiliğiyle olan ilişkisini irdeler. Annesiyle olan "arkadaşlığı", şairin hüznü ve öfkesi kitaba yansıtılır. Yeni Cumhuriyet ile olan ilişkisi, "zilli kurt" pozisyonunda oluşu, döneminin şair ve yazarlarıyla kavgası, tüm bu yukarıda anlatılan kişilerin ismiyle anılan bölümlerde kendine yer bulur

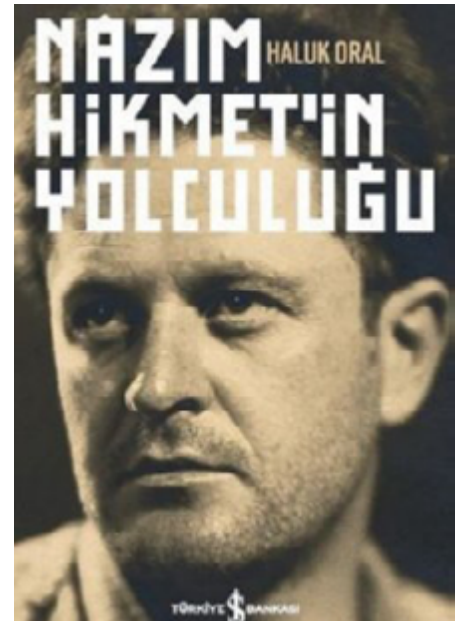
Haluk Oral

Nazım'ın Charlie Chaplin'e olan hayranlığı ve bu hayranlığın Nazım'ın hayatındaki karşılığı ise enteresandır. Nazım, birkaç yıl evvel aldığı Dünya Barış Konseyi'nin verdiği Barış Ödülü'nü, 1954 yılında Charlie Chaplin'in alması kararlaştırılır. Aynı sene, ödül Şostakoviç'e verilir ve Nazım Hikmet, bu iki ödülü veren jürinin başkanıdır. O tarihte karısı Münevver'e yazdığı mektupta, duygularını, "20. yüzyılın en büyük dram yazıcısına, rejisörüne, aktörüne, yani asrımızın Şekspir'ine; dünya barış hareketi, dünya barış mükâfatını verdi. Ben, bu barış mükâfatlarını dağıtan jürinin başkanayım. Bu mükâfatı meşhur bestekâr Şostakoviç'e de verdik. İkisinin diplomalarını imzaladım. Ömrümde imzam böylesine şerefli ve tarihi vesikaya ilk defa konduğu için, kâğıtları imzalarken bayağı elim titrediydi" diyerek dile getirir.

Nazım, öylesine hayrandır ki Şarlo'ya, 11 Eylül 1961'de Doğu Berlin'de kaleme aldığı Otobiyografi'sinde Şarlo'yu yine anar:

"sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile"

Oral'ın dünyanın öbür ucunda, Nazım imzalı bir kitabın eline geçiş sürecini de anlattığı ufak bir anısının olduğu kitap, şu günlerde raflardaki yerini koruyor.

Nazım Hikmet'in Yolculuğu,
Haluk Oral, 328 syf., İş Bankası
Kültür Yayınları, 2019.

Hazzını değil, borcunu ertele!

Zygmunt Bauman'ın 'Borçlu Zamanlarda Yaşamak' kitabı Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlandı. Citali Roviroso-Madrado ve Bauman'ın sosyoloji, tarih ve felsefenin de içine girdiği söyleşisinde Bauman ve Madrado; sistemin, borçları kolektifleştirmesinin önündeki engelleri kaldırılınca tüketici ve müşteri olarak nitelenen yurttaşlar, yeni krizlerin nesnesine dönüşmesini inceliyor.

Ali Bulunmaz

“

Bireyi borçlanmaya zorlayan, hatta borçluluğu kronikleştiren kapitalist sistem, hazzı ertelemeyi kredi kartlarıyla ve banka kredileriyle yani modern tefecilikle engelledi. Bauman buna “keyifleri ve tatminleri idare etmeyi sağlayan özgürlük” diyor.

Borçlanma, borcun yapılandırılıp uzun vadeye yayılması, ödeme planlarının sürekli yenilenmesi ve meselenin kronik bir trajedi hâline getirilmesi, düşen insanların bir bakıma disiplin edilip cezalandırılması ve tekrar borç alabilir konuma yükseltilmesi, John Ralston Saul tarafından “çarmıh ekonomisi” diye adlandırılıyor.

Burada Katolik Hıristiyanlığın katı ahlakçı tutumuna bir gönderme söz konusu: Borcun, kişinin (ve ülkelerin) kendisini, ekonomik ve kültürel babta kırbaçlamasına neden olacak bir araç şeklinde algılanması, iktisadi bağlamda acı çekmeye alışmanın küreselleşme ve neoliberalizm dilindeki karşılığı. Reçeteler, yeni krediler ve “çözüm odaklı” çalışmalar, durumu düzeltmek bir yana, daha fazla ağırlaştırmaktan başka işe yaramayınca Zygmunt Bauman’ın “borçlu ırk” dediği nesille; her ne pahasına olursa olsun, tüketmeyi üretmeye tercih eden ve bunun çekiciliğine kapılanlarla karşılaşılıyor.

Küreselleşme ve neoliberalizm kaptanlığındaki “zamanın ruhu”, ekonomide kuralsızlığı ve özelleştirmeyi tek hedef olarak belirleyince piyasanın koruyucusu ve savunucusuna dönüştürülen devlet, çevrilemez borçlarla boğuşan bireylerin denetleyicisine dönüşüyor. Yani Bauman’ın ifadesiyle “piyasa egemenliğinin cellatlığına” soyunuyor.

KEYİF VE TATMİNLERİN İDARESİ

Üretimin yerini, tüketme arzusu ve hayali aldığından beri sistem, kredilerle ve göz kamaştırıp gönülçelen borçlanma yöntemleriyle bu işleyişe uygun bireyler tasarlamaya girişti. Üstelik bu anlayış bireylerle sınırlı kalmazken Bauman’ın “asalak” dediği kapitalizm, ülkeleri sarınca kaybedenlerin sayısı, kazananları epey aştı.

Harcama ve borçlanmanın “yükselen değer” hâline gelmesi, çıkarların ve rekabetin ön planda olduğu iktisadi değerleri; istikrarlı satın almayı ve yaşamı borçla çevirmeyi öğütleyen bir anlayış üretti. İyi kötü dönen bu çark krizlerle duraklasa da her seferinde kendisini toplamayı başardı. Borçlu Zamanlarda Yaşamak’ta Citali Roviroso-Madrazo ve Bauman’ın sohbeti bu minvalde ilerlerken işin içine sosyoloji, tarih ve felsefe de giriyor. Krizler, sistemin borçları kolektifleştirmesinin önündeki engelleri kaldırıncaya tüketici ve müşteri olarak nitelenen yurttaşlar, yeni krizlerin nesnesine dönüştü. Bauman’ın ve Madrazo’nun eşelediği ana mesele bu.

Bireyi borçlanmaya zorlayan, hatta borçluluğu kronikleştiren kapitalist sistem, hazzı ertelemeyi kredi kartlarıyla ve banka kredileriyle yani modern tefecilikle engelledi. Bauman buna “keyifleri ve tatminleri idare etmeyi sağlayan özgürlük” diyor.

Borçları geri ödeme günü ise “sonra”nın “şimdi”ye dönüşmesi ve önceleri “ufak” olan bu sorun kısa sürede büyüyüp risk adıyla sistemdeki yerini alıverdi. Borçlanmayı ve borcu ertelemeyi sürdürülebilir kılan “dostane bankalar”, Bauman’ın deyişiyle “ideal borçlular” yarattı. Kriz sırasında, onlara “müflis” dense de yapılandırmalar sayesinde sistem tarafından fiilen affedildiler. Hayatını kredilerle sürdüren ve sıcak paraya alışan, Bauman’ın “borçlu ırk” dediği kitle böyle ete kemiğe büründü; krediler ve kredi kartları ise onun daima kullanmak durumunda olduğu birer uyuşturucu hâline geldi. Sermayenin satın aldığı emeği, kredi ve borç olarak satması da hayatın doğal akışından sayıldı. “Refah devleti”ni ve borçlu ırkı tetikte tutmanın gereği buydu.

Bauman, Madrazo ile sohbeti sırasında “refah devleti”nin bir başka yönünü ifşa etmiş: “Bugün yanlış bir adlandırmayla ‘refah devleti’ denen şey, yalnızca yeterli kaynakları bulunmadığı için varlıklarını koruma kapasitesine sahip olmayan bireylerin tortularıyla uğraşan bir mekanizmadır. Bu, insanları kayıt altına alan, ayıran ve dışlayan, ayrıca onları toplumun ‘normal’ kısmından güvenli bir şekilde yalıtın bir kurumdur: Âdeta duvarları olmayan bir gettuyu (her ne kadar gözetleme kuleleriyle doldurulsa da), dikenli tellerle çevrelenmiş bir kampı yönetmek demektir.”

Kuralların esnetilmesi ve kaldırılması, Oliver James’in dediği gibi “gerçekçilikten uzak özelemlerle gerçekleşmesi imkânsız beklentilerin” vaat olarak sunulmasını kolaylaştırdı. Bauman’a göre bu ortam, özgürlük-güvenlik arasında salınmaya mecbur bırakılan borçlu ırkın, devlet tarafından gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayacak düzenlemelerin getirilmesiyle sonuçlandı.

KORKUNUN GERİ DÖNÜŞTÜRÜCÜSÜ DEVLET

Bauman, borçlandırma kültürünü anlatırken kaçınılmaz biçimde devlet kavramındaki değişime, insan haklarına, demokrasi kavrayışına ve neoliberalizme de temas ediyor. Dolayısıyla söz dönüp dolaşıp borçlanmayı yaşama biçimi gibi gören neo-insana gelince “refah devleti”yle bir kez daha karşılaşıyoruz: İnsan haklarını, eşitliği, güvenliği ve bölüşümü karnı tok çoğunluğa göre düzenleyen bu aygıt, Bauman’a göre bir tür politik, sosyal ve kültürel denetim görevi üstlenerek iktidar ve siyasetin birbirinden kopmasında kilit rol oynuyor. Dahası, yüksek riskli kredileri geri ödeme aşamasında tahsilat görevini yerine getiren bu devlet, “eşitsizliği küreselleştirmede” bir kaldıraç hâline geliyor. İş ve ticaret dünyası özgürleşirken kredi ve borç yükü altında ezilen dar gelirli, “refah devleti”nin takibine takılıp “kusurlu tüketici” etiketiyle kara listeye alınıyor.

“

Bauman, borçlandırma kültürünü anlatırken kaçınılmaz biçimde devlet kavramındaki değişime, insan haklarına, demokrasi kavrayışına ve neoliberalizme de temas ediyor. Dolayısıyla söz dönüp dolaşıp borçlanmayı yaşama biçimi gibi gören neo-insana gelince “refah devleti”yle bir kez daha karşılaşıyoruz: İnsan haklarını, eşitliği, güvenliği ve bölüşümü karnı tok çoğunluğa göre düzenleyen bu aygıt, Bauman’a göre bir tür politik, sosyal ve kültürel denetim görevi üstlenerek iktidar ve siyasetin birbirinden kopmasında kilit rol oynuyor.

Piyasa sisteminin doğurduğu güvensiz ve zemini kaygan ortamın kişilerde yarattığı tedirginlik, tehdit algısı yönetimiyle devlet tarafından baskılanıyor. Bauman'ın ifadesiyle güvenlik sorunu, insanların haysiyetiyle oynayan neoliberal işleyişin zararlı etkilerini eğip bükmede kullanılırken terörizm, başka bir tür terörizmle öteleniyor. Bauman, böyle bir devlete “korku aygıtı” yerine, “korkuyu idare eden, bir yerden alıp başka bir yere koyan, geri dönüşümden geçiren tesis” diyor.

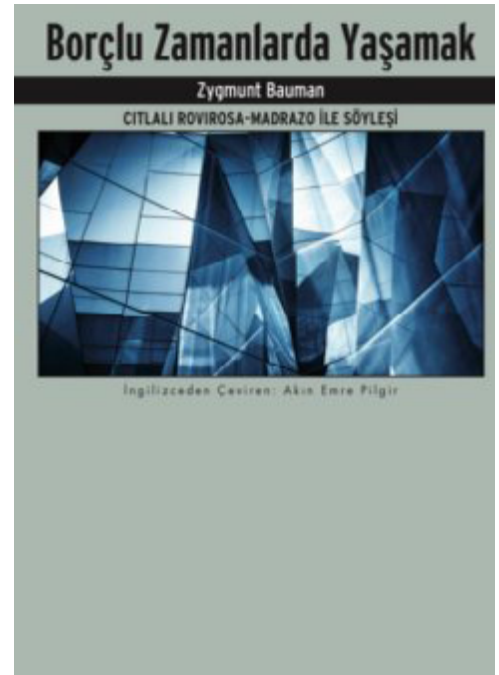
KENDİSİNİ TASARLAYAN 'POST İNSAN'A DOĞRU

Bauman, piyasa egemenliğini ve borçlu ırkı açıklarken üretimde yeterli rol oynayamayan “artık nüfus”tan belirsizlik yönetimine, sosyal ve iktisadi krizlerden biyoteknolojiye, yeni dogmalarla kurulan iktidar oyunlarından göçe kadar pek çok konuda öngöründe bulunuyor.

Bu öngörülerin başında, ideal tüketiciyi yaratmaya ve olanı da iyileştirmeye yarayacak, genetik mühendisliği eliyle üretilebilecek post-insan geliyor. Bauman, zahmet çekmeden var olup tüketecek mutlu ve kusursuz insanının inşasına gidişin “kapitalizmin sömürsüne açık toprak” hâline gelebileceğini söylerken iki ucu birleştiriyor: “Kredi kartlarını çıkaranların ‘ihtiyaç ve arzuların beklemeyi kovma’ vaadi, bâkir topraklardan oluşan uçsuz bucaksız bir alan açtı. Bu topraklar, yirmi-otuz yıl boyunca tüketim ekonomisini müthiş derecede kârlı bir düzeyde tutup (el değiştiren para miktarıyla ölçülen) ekonomik büyümenin çarklarını iyice yağlamıştı. Hızla gelişen ‘gen mühendisliği’ sayesinde, ‘üremenin risk ve zahmetlerini ortadan kaldırmak’ gelecek yirmi-otuz yıl boyunca aynı şeylerin devam ettirilmesi için yeni alanlar oluşturabilir. Kendinizi, hayallerinizdeki ölçütlere göre biçimlendirerek istediğiniz gibi yaratma eylemi, hep istediğiniz ama hayallerinizi gerçeğe dönüştürmek için gerekli araçlardan şimdiye dek yoksun kaldığınız şeydir. Şimdi araçlar elinizin altında. Şimdi beklemeyi (ve gündelik ıvır zıvır şeylerle angaryayı) bir kez daha istek ve arzularınızdan kovabilirsiniz. Bu sefer tüm dürtülerin nihai sınırını en üst dereceye çıkarabilirsiniz: Kendi kendinizin hâkimi olabilirsiniz.”

Yeni insanın, ekonominin ve kültürün inşası bağlamında “akışkanlık” söylemini hatırlamakta fayda var. Bauman; kimliklerin, toplumların ve zamanın akışkanlığı içinde tüketimin, borçlanmanın ve hayatı bunlarla çevirmenin sabit kaldığını, bunun ne kadar süreceğinin öyle kolay öngörülemediğini düşünüyordu.

Bauman artık aramızda değil ama söz konusu belirsizlik olanca ağırlığıyla yaşamımızı yönetiyor. Borçlu ırk, ucuz düşünüp pahalı ödemeyi sürdürüyor, şimdilik...

Borçlu Zamanlarda Yaşamak,
Zygmunt Bauman, Çeviri: Akın Emre Pilgir, 240 syf., Ayrıntı Yayınları, 2019

Yağmurla gelen umut

William Trevor'ın öykü kitabı 'Yağmurdan Sonra' okurla buluştu. Trevor, zamanla çok oynamadan, gizemlerin peşine düşmeden, hikâyesini anlatıyor ve okuru son cümleden sonra farklı okumalara açık olmaya davet ediyor.

Emek Erez

İnsanı öykülemek zordur. Ama insanı olduğu gibi, kahramanlaştırmadan, gündelik yaşamın ayrıntıları içinde, herkesin başına gelebilecek, doğal kabul edilebilecek olayların ortasında kurgulayabilmek daha zordur. Bunu ancak iyi gözlemci olan, insanı mimiklerine, hal ve tavırlarına, sıkıntı ve umutlarına kadar hissedebilmiş bir yazar başarabilir. Böyle öykülerde anlatıya taşınan olay ya da karakter, kurgunun içerisine öyle işlenmiştir ki sıradan sayılabilecek bir olayda, çoğunluğun kaçırabileceği bir ayrıntı anlatının okuru en yakalayan yanı oluverir. Basit bir müdahale gibi görünür ama yazar incelikli bir üslupla onu anlatıya dâhil etmiştir. Ortada duygular vardır umutlar, umutsuzluklar, hayaller ve kırıklıklar anlatılan yaşamda olandır. Mesela, bir karakterin başına geliverir herkesin başına gelen, orada devreye girer işte, yazarın eli, gözü, dili ve o “herkesin başına” gelen başka bir şeye dönüşür.

WILLIAM TREVOR’UN ÖYKÜLERİ

Bu cümleleri kurmama neden olan, ülke gündeminin boğuculuğu içinde sıkışmışken, katık ederek okuduğum ve bu zor günlerde biraz olsun hayattan kaçmamı sağlayan bir öykücü: William Trevor. Yazarın Yağmurdan Sonra adlı kitabı, Püren Özgören çevirisi ile Yüz Kitap tarafından basıldı. Trevor, insanın ayrıntılarına hâkim bir yazar yaşamı boyunca çeşitli işlerde çalışmış, öğretmenlik yapmış belki de bununla ilgili olarak türümüzü iyi çözümlemiş diye düşündüm okurken. Çünkü okuma esnasında şöyle bir şey canlanıyor kafanızda, yazar bir köşede oturuyor ve size kurduğu dünyada; insanlara, olaylara, duygulara dair izlenimlerini anlatıyor. Ve siz de okuyor ama sanki bir yandan da öyküyü dinliyorsunuz, gözlemi paylaşıyorsunuz. Trevor’un öykülerinde, sıra dışı olan, başlarına çok acayip işler gelen karakterlere pek rastlanmıyor ve onun öykülerinin başarısı da burada yatıyor. Çünkü bu en başta da bahsettiğimiz gibi zor bir meziyet, hayat ki-çok muhteşem bir dünyada yaşamadığımız düşünülürse-süslemeden, metaforlara çok fazla başvurmadan, akıl dışına sığınmadan, anlatması zor gerçekten de. İşte Trevor bunu yapıyor, acele etmeden, zamanla çok oynamadan, gizemlerin peşine düşmeden, hikâyesini anlatmayı başarıyor.

GEÇMİŞİ SİLMEK

Trevor’un öykülerine biraz yakından bakacak olursak metnin ilk öyküsü olan “Piyano Akortçusunun Karıları” ile başlayabiliriz. Bu öyküde yazar, görme engeli bir piyano tamircisini ve eşlerini konu ediyor. Bu tamirci ilk eşini kaybettikten sonra tekrar evleniyor. İkinci eş yaşama girince eski eşin izlerini silmeye çalışıyor. Çünkü evin her yerine

“

Çünkü okuma esnasında şöyle bir şey canlanıyor kafanızda, yazar bir köşede oturuyor ve size kurduğu dünyada; insanlara, olaylara, duygulara dair izlenimlerini anlatıyor. Ve siz de okuyor ama sanki bir yandan da öyküyü dinliyorsunuz, gözlemi paylaşıyorsunuz. Trevor’un öykülerinde, sıra dışı olan, başlarına çok acayip işler gelen karakterlere pek rastlanmıyor ve onun öykülerinin başarısı da burada yatıyor.

“

...Belle'nin kuşkucu varlığının da etkisiyle huzuru bir türlü bulamadığına tanık oluyoruz öykü boyunca. Neden ilişkilerde geçmiş kendimize dert ediyoruz, devamlı şüphe, kuruntuya götürürken daha çok bireyin kendisine zarar vermiyor mu? Sorusu geliyor akla. Ama işte insan böyle bir oluş, kuşkularıyla, ikna olmayışlarıyla, çekinceleriyle var.

sinen anılar kadının kendisini ait hissetmediği bir mekânda yaşaması demek biraz da. Ama olmuyor, tüm çabaya rağmen o iz kalıyor. Şöyle düşünüyorsunuz yaşama bir şekilde dâhil olanın izini silmek kolay mı? Üzerinde durmamak, olmamış gibi davranmak, unutup geçmek... Geçilemiyor çünkü o izi yok etmek kolay değil, zaman geçtikçe anımsamalarınız azalsa da hiç umulmadık bir çağrışım onu karşınıza oturtuveriyor. Bu öyküde özellikle piyano tamircisinin görme engelli olması eski eşinin adeta onun bir uzvu hâline gelmesine de neden oluyor. Bu nedenle ikinci eşi için durum epey zor çünkü beden bir parçasının yerini almak gibi. Ondaki alet edevatı hırsla yok ederken kaçırdığı nokta da bu belki. Bu nedenle metinde kadının sorgulamalarıyla karşılaşılıyor, “Bu ikilem hep vardı: neyi saklamalı, neyi değiştirmeli? Violet’in çiçek tarhlarına baktığı zaman ona boyun mu eğmiş oluyordu? Kızartma tavasını ve üç tahta kaşığı attığında, eften püften şeylerle mi uğraşmış oluyordu? Belle yaptığı her şeyden kuşkuya düşüyordu.” Belle'nin (ikinci eş) sorunu olayı bir güç çekişmesine çevirmesiydi biraz da. Böyle durumlarda sadece politikada değil ilişkilerde de gücü dağıtmak önemli sanırım, varlığının farkında olup diğerine has olanın gücünü de kendine isteyeceğine, onun varlığını kabul edip, bir arada olmanın imkânını bulman gerekiyor. Farklı farklı özneler olduğunuzu, senin de onun da hem iyi hem kötü yanlarınız olduğunu kabul etmek de çözüm sağlayabilir belki. Ancak Belle için bunu kabul etmek zor oluyor, onun durumunu şöyle tasvir ediyor yazar: “Ama köpeğe ve televizyona rağmen, eve eklenenlere ve evden çıkarılanlara, sevildiğine dair içtenlikle verilen güvencelere, iyi kadın olduğu defalarca söylenmesine rağmen, Belle için hiçbir şey değişmedi. Bunca yıldır kocasının koluna giren, onu evlere, tatlı dille kandırıp yeniden hayata döndürdüğü piyanoların başına götüren kadın, varlığını hâlâ hissettiriyor ona sahip çıkıyordu. Muğlakça hissedilen bezdirici bir hortlak, bağışlamaz bir hayalet gibi değil de bir parçasını geride, sevdiği adamda bırakmış gibi.” Belle'nin kuşkucu varlığının da etkisiyle huzuru bir türlü bulamadığına tanık oluyoruz öykü boyunca. Neden ilişkilerde geçmiş kendimize dert ediyoruz, devamlı şüphe, kuruntuya götürürken daha çok bireyin kendisine zarar vermiyor mu? Sorusu geliyor akla. Ama işte insan böyle bir oluş, kuşkularıyla, ikna olmayışlarıyla, çekinceleriyle var.

ŞÜPHELİ VE KAYGILI KARAKTERLER

Trevor'un öykülerinde şüpheleriyle öne çıkan karakterlere sıkça rastlanıyor, eşinin kendisini aldattığından şüphelenen kocalar, hırsızlık yapıp kendilerini gören yaşlı adamın başlarına dert olacağını düşünen ve bu konuda kuruntu yapanlar, oğlunun kasabada işlenen cinayete ilgisi olduğuna

inanın bir anne, kocasının ölümüyle ödendiğini düşündüğü borcun, ödenmemiş olabileceğini öğrenen ve bu nedenle şüphenin pençesine düşenler... Kısacası şüphenin, insanın kurtulamadığı, kafasında bin bir düşünceye ve endişeye yol açan bu duygunun, Trevor'un anlatısında epeyce yer ettiğini söyleyebiliyoruz ve 'İnsan endişeden yaratılmıştır' cümlesinin gerçekliğini bu öykülerde görebiliyoruz. Çünkü insan takıntılarıyla, kaygılarıyla, kafasında kurup durduğu denetleyemediği düşüncelerle varolan bir tür belki de. Ayrıca, Salecl'in Kaygı Üzerine kitabında üzerinde durduğu gibi yaşadığımız çağ bir bakıma bitmek tükenmek bilmeyen kaygılar çağı. Savaş, açlık, ölüm tehlikesi, ekonomik krizler, "terör" ve birbirini izleyen bu kaygısal durumların getirdiği, Paul Valery'nin ifadesiyle "zihinsel kriz" durumu. İnsanın varlığını içsel bir kaygıya hapseden, çıkış bırakmayan bir durumu beraberinde getiriyor. Bu nedenle Trevor'un karakterleri en yakınında bulunandan bile şüphe edip, tavırlarından dolayı kaygılanıyorlar. Mesela, "Gilbert'in Annesi" adlı öyküde oğlunun herkesçe "tuhaf" bulunan varlığını benimsemiş, onunla yaşam kurmuş kadının, oğluna hem kaygıyla hem de şüphelerle bakışı bu söylediklerimizi destekliyor. Evlerinin yakınında bulunan ceset nedeniyle oğlundan şüphelenen kadın, kafasında kurguladığı sahnelerle şüphesini destekliyor ancak başka bir adım atamıyor. Burada herkesin "farkı" nedeniyle dışladığı oğluna sahip çıkışı görüyoruz ve şüphenin yerini sevgi alıyor çünkü metinde söylendiği gibi; "ona düşen rol, kabullenmekti: Oğlunun bir tahtası eksikti; onun doğmasını tüm yüreğiyle istemişti. Varlığının gizemi ni hiç kimse anlamayacaktı, tıpkı paylaştıkları, dökülmemiş gözyaşlarını anlamayacakları gibi."

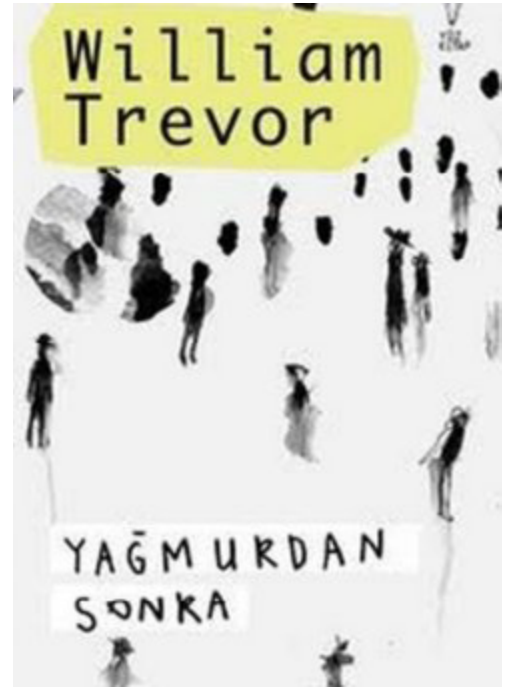
'YAĞMURDAN SONRA'

Trevor'un kitabın da adı olan "Yağmurdan Sonra" öyküsünden de kısaca bahsetmek istiyorum. Bu öykü bana kalırsa yazarın, zamanı en çok öne çıkardığı metin. Öykünün kadın karakteri (Harriet) yaz tatili planları yaparken sevgilisinden ayrılıyor ve kendisini çocukluğunda ailesi ile de tatil yaptığı İtalya'da bir pansiyona atıyor. Bu öyküde kadın karakterin geçmişiyle şimdisi arasında gidip geldiği, çocukken burada olmakla şimdi burada olmak arasında gezindiği düşünceleriyle buluşuyoruz. Harriet bu düşünceler ile geçmiş ile şu anki yaşamı arasında da bağlantı kuruyor.

Sığınmaya çalıştığı geçmişin de aslında çok gerçek olmadığıнын ayırdına varıyor. Anne ve babasının hiçbir şey yokmuşçasına "sırf ailenin hatırına bir arada kalmaktansa ayrılmanın herkes için hayırlı olacağını" normal bir şekilde onlara duyurmasının ardını sorguladığında, geçmiş güzel günlerin de yalan olduğu duygusuna kapılıyor, bu yerde

yapılan tatillerin, “gülümseyen yüzlerin” asıl gerçeklik olmadığını kavriyor. Böylece, düşünceler insanı olmadık an da esir aldığında gerçeklik ortaya çıkıveriyor diye düşünüyorsunuz. Burada travma yaratan, karakterin belki bugününü de belirleyen, ailenin çocuklara boşanma kararlarını sıradan bir durummuş gibi anlatıp yaşamlarına devam etmeleri sanıyorum. Ayrıca, bu öyküde de bahsettiğimiz şüpheli hâl dikkat çekiyor. Kendisini terk eden sevgilisine dair kuruntu ve düşünceler Harriet’in peşini bırakmazken, onun gözünden anlatılan mekân ve kişi tasvirleri anlatıyı başka yerlere odaklamayı da sağlıyor. Bir de bu öyküde belirgin bir yalnızlık hissiyle buluşuyoruz. Gidenin ardında bıraktığında kalan boşluk duygusu, geleceğin belirsizliği ve şimdi ne olacağı sorusu karakterin üzerine düşündüğü konular olarak karşımıza çıkıyor. Böylece Trevor kaybedilenin ardından gelen yıkılma hâlini her boyutuyla anlatıya taşıyor ama umudu eksik etmiyor, yaşamın yeniden başlamasını yağmur ile belirtiyor şu cümlelerde bunu görebiliyoruz: “Islak gökyüzünde güneş hâlâ gönülsüz. Pensiona Cesarina’ya dönüş yolunda Harriet küstah ve boğucu sıcaktan kurtulduğu bu fasılda, yeşilliğin ve taşın arasından bambaşka bir yaşamın süzülmesi duygusuna kapılıyor. Yürüdüğü yoldan bir serinlik fışkırıyor. Yabani sardunyanların arasında görünmez bir kuş şakıyor.”

Harriet’in sıkıntısına ortaklık edip bu cümleleri okuyunca şöyle düşünüyorsunuz, belki bir yağmur yağar bizim de yaşamlarımızın üzerine, “yeşilliğin ve taşın arasından bambaşka bir yaşam” süzülür, “bir serinlik” fışkırır, bir yerlerde bir kuş şakır, umudumuzu geri getirir. Ferahlıyorsunuz bu düşüncelerle çünkü öyküler biraz da bunun için var, belki’nin o gizemle bekleten, olasılık içeren yanını görebilmemiz ve çıkışı bulmaya dair olanı bırakmamız için, yağmur sonrası yeniden doğan yaşamı hatırlayabilmemiz için.

Yağmurdan Sonra, William Trevor,
228 syf., Yüz Kitap, 2019.

Althusser, Marksizm, felsefe

Althusser'in öğrencisi olmuş, günümüzün düşünür ve yazarları arasında yer alan yirmi isimle gerçekleştirilmiş söyleşilerden oluşan 'Althusser ve Biz' İletişim Yayınları tarafından yayımlandı. Kitapta yer alan söyleşiler Althusser'in katkılarına vurgu yaparken kimi zaman da eleştirel bir üslupla yaklaşıyor.

Rukiye Altınel

Marksizm öldü mü? Peki ya yapısalcılık? Artan endüstriyel üretim yapıları ve sosyal bilimlerde ABD'nin önlenemez yükselişi Marksizmi konuşulamayanlar listesine almışken, neredeyse art arda yaşanan iki dünya savaşı ve vadettiklerini sunmayan bir sisteme yönelik bir itiraz olan Mayıs 68 hareketleri, Marksizme geri dönüşü zorunda kılmıştı. Althusser'in 1960-80 arası yaptığı çalışmalarda da amaçladığını şey bunu savunmak ve göstermekti. Ancak 1980'de eşi Hélène'i öldürmesiyle çalışmalarına olan ilgi azaldı.

İletişim Yayınları'ndan çıkan Althusser ve Biz, adından anlaşılacağı üzere Althusser'in yazmış olduğu Machiavelli ve Biz isimli kitabına atıfta bulunan bir eser. Althusser nasıl Machiavelli'yi tekrar okumak gerektiğini söylüyorsa, bu kitap da her şeye rağmen Althusser'i hâlâ irdelenmesi bitmemiş bir düşünür olarak görüyor. Önsözyle Althusser'in çalışmalarını ve ilgi alanlarını tanıtan kitap, aslında Ecole Normale Supérieure'de Althusser'in öğrencisi olan yahut onunla tanışmış ve çalışmış olan kişilerle yapılan söyleşileri içeriyor. Althusser'in öğrencileriyle ve çalışma arkadaşlarıyla olan ilişkilerini, alanındaki hakimiyetini ve sosyal yaşamda özellikle karısı Helene ile olan ilişkisini birebir gözlemlemiş kişilerin ağzından okuyoruz.

MARKSİZMİN YENİ BİR OKUMASI

Jean-Claude Milner kitaptaki söyleşisinde kendi dönemi için şöyle diyor: "Marksizm her türlü felsefi ya da siyasal duruşun ufkunu belirliyordu, ya kabul edilişiyle, ya reddedilişiyle. Ama bir ufuk çizgisi kendi içinde ulaşılmazdır." Althusser, Marksizmin ufkunun, onun yanlış okunmasına dayandırıyor. Bu siyasi ve sosyal ihtiyaç sebebiyle Marksizmin yeni bir okumasının yapılması ve onun ideolojik kuruntulardan kurtarılması gerektiğini düşünen Althusser, Marksizmi hümanizmden, Hegelcilikten ve epistemolojiden kurtarmaya çalışıyor bu tarihlerde. İçine toplumsal koşulların tarihselliğine önem vererek eklediği yapısalcılıkla, epistemolojiyi ve Marksist teoriyi yeniliyor. Böylece Marksizmi ulaşılabilecek ve ulaşmamız gereken bir ufuk haline getiriyor.

Öğrencilerinin ve okurlarının da açıkça söyledikleri üzere, Althusser kendini bir kuramcı olarak tanıtıyordu. Althusser'in ön plana çıktığı 1960 ile 65 arası dönemde Fransa'da büyük bir kuramsal dönem olması ve yapısalcılığın da bir kuram olarak ilerlemesi, bu tarzın gelişmesine katkıda bulunmuş. Tabii her kuram bir sorunsal çerçevesine dahil olduğundan kuramı koşullara bağlı olarak kurmak Althusser'in yaptığı şey gibi gözüküyor. İşte bu sorunsal onun için iki şeydi: Fransız Komünist Partisi ve felsefe. Althusser'in

“

Althusser, Marksizmin ufkunun, onun yanlış okunmasına dayandırıyor. Bu siyasi ve sosyal ihtiyaç sebebiyle Marksizmin yeni bir okumasının yapılması ve onun ideolojik kuruntulardan kurtarılması gerektiğini düşünen Althusser, Marksizmi hümanizmden, Hegelcilikten ve epistemolojiden kurtarmaya çalışıyor bu tarihlerde. İçine toplumsal koşulların tarihselliğine önem vererek eklediği yapısalcılıkla, epistemolojiyi ve Marksist teoriyi yeniliyor. Böylece Marksizmi ulaşılabilecek ve ulaşmamız gereken bir ufuk haline getiriyor.

en büyük isteği bu iki çemberi birbirleriyle bağlantılandırmaktı. Belki de bu yüzden Badiou onun o dönemde felsefeyi savunmuş tek kişi olduğunu söylüyor. Felsefeyi savunmuş, çünkü felsefeden çıkmanın tek yolunun onun içinde kalmak olduğunu düşünmüş. Marx'ın Kapital'inde var olduğu söylenen bilim ve Althusser'in kendi felsefesi arasında kurmaya çalıştığı ilişki de bu türden gözüküyor. Althusser'in kurmaya çalıştığı bu şema, kendi ifadesiyle "kuramsal pratik" adını alıyor ve bu onun felsefeyi pratiğe nasıl uyarladığını gösteriyor. Bu da bizi devamlı felsefe ve bilim arasındaki bir türlü kurulamayan ilişkiyi düşünmeye itiyor.

HASTALIK, EĞİTİMCİLİK VE FİLOZOF OLMAK ARASINDA ALTHUSSER

Bir eğitimci olarak Althusser'in eğitim tarzı, yazılı çalışmalarda yaptığı düzeltmelerde son derece kişiselleşmiş bir stille ve derslerde olayları etkili bir tarzda sunma şekliyle söyleşilerde öne çıkıyor. Derste hiçbir bireysel bağ kurmaması ve mecliste konuşur gibi ders anlatmasının onun birer ikna sanatçısı olan Marx ve Hegel'e dair olan okumalarından kaynaklandığı söyleniyor. Bu anlatım tarzının, onun öğrencisi olan pek çok kişinin de derslerinde ya da yazılarında -ister istemez- görüldüğü belirtiliyor.

ENS'de Althusser ile meslektaş olan Jean-Pierre Lefebvre, bir arkadaş olarak Althusser'den bahsederken hastalığının semptomlarının bürosunda ortaya çıktığını söylüyor. Yine de ikili ilişkilerde senli benli konuşmayı teklif eden, insana yaklaşan, sakin, duyarlı, koruyucu davranan birisi olduğundan da bahsediliyor. Tüm bunlarla birlikte Althusser'in 1980'de sonu karısını öldürmeye kadar gidecek olan hastalığının ise Alman esir kamplarında kaldığı dönemde oluşmuş olabileceği ifade ediliyor ve çevik, dinamik, neşe dolu biri gibi görünürken, gece gündüz uykusuz çalıştığı manik evrelerindeki halleriyle de yakınlarının akıllarında izler bırakmış.

Althusser ve Biz gösteriyor ki, Althusser'in Marksizmi yeniden canlandırmaya ve ufuk çizgisini netleştirmeye çalışması gibi, Althusser'in de tekrar incelenmesinde fayda var. 1980'den sonra rafa kalkmış olan bu filozofu okumak, onun hastalığını anlamak ve çözüm önerilerini duymak günümüz krizleri için de etkili olacağı benziyor.

Althusser ve Biz, Aliocha Wald Lasowski, Çeviren: Ayşe Meral, 256 syf., İletişim Yayınları, 2019.

Anna Ahmatova'nın yakıcı şiirleri

Kısa lirik şiirleri evrenselleştiren Ukraynalı şair Anna Ahmatova'nın şiirleri dolaysız, karşılığı olan şiirlerdir. Ahmatova'nın şiirleri, yaşamının büyük bölümünü cezaevi kapılarında ziyaret kuyruğunda, karakollarda polis sorgularında, alınıp götürülen eş ve oğul yolu beklemekle, hakaret ve sürgünlerle geçirmiş bir kadının yaşama tutunma çabalarının derinden gelen sesidir.

Salih Bolat

Zor dönemler, insanların hak etmedikleri acıları yaşamak zorunda oldukları dönemlerdir. Toplumsal ve bireysel muhalefet kanallarının tıkandığı dönemlerdir. İnsanların yaşamlarından endişe duydukları, üç gün sonralarının belirsiz olduğu, onları ayakta tutan kültürel, siyasal, dinsel, ekonomik değerlerin altüst olduğu dönemlerdir, zor dönemler. İnsan kendini ifade edebilmek için böyle dönemlerde yeni bir dil arayışına girer. Nazım Hikmet, geliştirdiği yepyeni bir dille yazdığı şiirleri hapishanelerde yazıyordu. Bertolt Brecht, geliştirdiği yepyeni tiyatro diliyle (Epik Tiyatro) oyunlar yazarken, Nazilerin fırınlarında yakılmamak için sürekli saklanmak zorundaydı. Dostoyevski, dünya klasikleri arasına girecek olan romanlarından bazılarını, Çar tarafından sürgüne gönderildiği ve yalnızca İncil okumasına izin verilen Sibiryadaki taş ocaklarında yazmıştı. İşte Anna Ahmatova da böyle “yangın yılları” içinden günümüze süzülüp gelmiş şiirler yazdı.

Anna Ahmatova'nın şiirlerini okurken onurlu, çığlığını sessizliğinde yükselten, her şeyden önce bir kadın, bir eş ve anne olduğunu belli eden bir şairi okuduğumu duyumsarım. Açık, dolaysız, yapmacıksız, karşılığı olan şiirlerdir onunkiler. Hem zaten onun yapay artistik kaygıların peşinden gitmeye hiç zamanı yoktur ki. Kaldı ki şiir yazmak onun için bir zorunluluktur, bir gerekliliktir. 1917 Sovyet Devrimi adeta kendi çocuklarını da yok etmeye başladığı zaman, Ahmatova ailesi için de bir felaket olmuştur. Yeni devletin aşırı sert refleksleri, Anna gibi şair olan kocası Gumilyov'u idama götürürken, Anna'yı da oğlunun peşinden Sibiryaya sürgünlüğüne götürmekle kalmamış, hakaretlerle karşı karşıya bırakmıştır. Ferit Edgü, Ahmatova'nın Türkçede yayımlanan bir kitabına yazdığı bir yazısında, “İnsanlık onurundan böylesi yoksun suçlamalara ne yanıt verebilir bir insan; bir şair; bir kadın-şair? Özellikle söz hakkı elinden alınmışsa?” diye sorar. Çünkü dönemin resmi edebiyat eleştirmeni Andrey Jdanov, Anna Ahmatova'nın şiirleri ve kendisi için şunları söyleyecektir: “Kilise mihrabıyla yatak odası arasında gidip gelen bir kadının şiirleridir bunlar... Bir yarısı rahibe, bir yarısı fahişe...”

Anna Ahmatova, Ukraynalı şair. 1913 yılında, yirmi dört yaşında, belki de en mutlu yıllarında şair olan eşi Gumilyov için şu dizeleri yazacaktır: “Şiirlerimde yalnız senin sesin var/Senin şiirlerinde, biliyorum benim soluğum esiyor” Hani kısa süren mutluluklar gibi yalnızca akşamüstleri açan “akşamsefası” çiçeği vardır ya, nedense Anna Ahmatova'nın bendeki karşılığı da bu çiçektir daha çok. Çünkü bu dizeleri yazan Ahmatova, yirmi iki yıl sonra, 1935'de, idam edilmek üzere evinden alınıp götürülen eşi şair Gumilev'in ardından şu dizeleri yazacaktır: “Gündoğumunda götürdüler seni/(...) İkonaların önünde mumlar eriyip akmıştı/Dudaklarında bir madalya soğukluğu/Gideceğim ben de, Çar'ın kurşuna dizdirdiği erkeklerin kadınları gibi...”

“

Hani kısa süren mutluluklar gibi yalnızca akşamüstleri açan “akşamsefası” çiçeği vardır ya, nedense Anna Ahmatova'nın bendeki karşılığı da bu çiçektir daha çok. Çünkü bu dizeleri yazan Ahmatova, yirmi iki yıl sonra, 1935'de, idam edilmek üzere evinden alınıp götürülen eşi şair Gumilev'in ardından şu dizeleri yazacaktır: “Gündoğumunda götürdüler seni/(...) İkonaların önünde mumlar eriyip akmıştı/Dudaklarında bir madalya soğukluğu/Gideceğim ben de, Çar'ın kurşuna dizdirdiği erkeklerin kadınları gibi...”

Anna Ahmatova'nın şiirleri, yaşamının büyük bölümünü cezaevi kapılarında ziyaret kuyruğunda, karakollarda polis sorgularında, alınıp götürülen eş ve oğul yolu beklemekle, hakaret ve sürgünlerle geçirmiş bir kadının yaşama tutunma çabalarının derinden gelen sesidir.

İlk kocası Nikolay Gumilyov anti Bolşevik faaliyetleri gerekçesiyle 1921'de kurşuna dizildikten sonra, Anna bir süre sonra yaptığı evlilik de sona erince, Nikolay Punin ile birlikte yaşamaya başlar. Ne var ki o da karşı devrim faaliyetleri suçlamasıyla Gulag Kampları'na gönderilir ve orada yaşamını yitirir. Önemli bir tarihçi olan oğlu Lev Gumilyov de annesinin muhalif tavrı nedeniyle uzun süre sürgünlerde kalır.

Ahmatova'nın şiirlerinin yayımlanması, 1925'den 1940'a kadar yasaklanır. 1935 ve 1940 arasında yazdığı, Stalin dönemini eleştirdiği ünlü şiiri Requiem, Anna'nın şiirlerinin yasak olması nedeniyle, 1963'e kadar onun güvendiği on kişi tarafından ezberlenerek korunur.

1964 yılında İtalya'da uluslararası Etna-Taormina şiir ödülüne değer görülen Anna Ahmatova, 1966 yılında, Moskova yakınlardaki Domodedevo'da yaşamını yitirir.

Karlı bir günde alınıp götürülen ve dönmeyen kocası için yazdığı şiiri tekrar okuyalım:

BİLMİYORUM, YAŞAMAKTA MISIN, ÖLDÜN MÜ?

Bilmiyorum, yaşamakta mısın, öldün mü?
Dünyada bir yerlerde bulabilir miyim seni
Yoksa, akşamın yaşlı karanlığında
Bir ölüyü mü düşünmeli..

Her şey senin için: Gün boyunca dualarım,
Uyuşturan ateşi uykusuz gecelerin;
Şiirlerimin beyaz sürüsü,
Ve mavi yangını gözlerimin..

Hiç kimse daha yakın olmadı bana,
Hiç kimse böylesine üzmedi beni,
Acıya salıp gidenler bile,
Okşayıp bırakanlar bile hatta.

Anna Ahmatova

(Çeviri: Ataol Behramoğlu)

Bir ulus travması: Hitler ile yüzleşme

Sebastian Haffner'ın, "Faşizm İncelemeleri" dizisi kapsamında yazdığı 'Hitler Üzerine Notlar' kitabı İletişim Yayınları tarafından yayımlandı. Kitap, Hitler'in hayat hikâyesinin ve icraatlarının, edebi anlatımıyla bir özetini sunuyor.

Püren Mutlutürk Meral

“

Hitler için yazılacak bir biyografide diğer biyografilerde olduğu gibi “Hayatı ve Dönemi” gibi bir sınıflandırma yapmak mümkün değil, çünkü Hitler’e dair anlatılacak her şey tarihsel dönemle iç içe olarak karşımıza çıkıyor. Haffner’in de belirttiği gibi, “önce tarih onu şekillendirir, sonra o tarihi...” Yani hayatının hiçbir döneminde onu döneminin tarihinden ayıramazsınız; çünkü o dönemin tarihi, Hitler’in ta kendisidir.

“İnsanlar mı tarihi yazar, tarih mi insanları yazar?” tartışması güncelliğini hâlâ koruyor. Adolf Hitler de en başta bu tartışmanın merkezine yerleşen ve tüm spekülatif özellikleriyle güncelliğini koruyan bir tarihi figür. Çok yakın zamanda İletişim Yayınları’ndan çıkan otobiyografik çalışması Bir Alman’ın Hikâyesi ile Nazi dönemini sıradan bir vatandaşın gözüyle oldukça çarpıcı şekilde anlatan Sebastian Haffner, bu kez yine İletişim Yayınları’nın “Faşizm İncelemeleri” dizisi kapsamında çıkan Hitler Üzerine Notlar kitabı ile okurla buluşuyor.

Haffner, özgeçmişinde de görüleceği üzere bir tarihçi ya da bir bilim insanı değil. Belki de tam da bu yüzden yazdıkları bugün dahi birçok çalışma içerisinde ön plana çıkabiliyor. Hitler Üzerine Notlar kitabı da, gerek üslup gerekse de içerik açısından, tam da Haffner’in kalemine uygun nitelikte. Hitler üzerine çalışmaları bulunan bir başka Alman gazeteci Guido Knopp kitaba yazdığı önsözde, Haffner’in okunurluğunun hakkını veriyor. Ona göre de Haffner tam bir halk yazarı ve bu yüzden okunurluğu, birçok tarihçinin çalışmalarına oranla, daha fazla. Kitap Hitler’in hayatıyla başlayıp, politikaya girmesiyle beraber icraatları, birçok insana ilk başta tuhaf gelebilecek başarıları, yanlışları, hataları, suçları ve hıyaneti ile devam ediyor. Yine kitabın önsözünde de belirtildiği gibi, Haffner’in Hitler ile ilgili çok rahat bir şekilde ifade edebildiği tezleri, üzerinden çok uzun süre geçmiş olsa da, bugün birçok tarihi araştırma ve bilimsel çalışmayla ispat edilebilir durumda. Bunun yanında, örneğin Knopp da Haffner’in çalışması olmasaydı, kendi Hitler çalışmasını yazamayacağını belirtiyor. Tüm bunlar, Hitler hakkında yazılmış standart dışı bir kitap olan Haffner’in çalışmasının kıymetini açıkça ortaya koyuyor.

‘DÖNEMİN TARİHİ HITLER’İN TA KENDİSİDİR’

Hitler Üzerine Notlar’da klasik bir biyografi sınıflandırılması kullanılmıyor. Yazarın, kitabın ilk bölümünde de üzerinde durduğu gibi, Hitler için yazılacak bir biyografide diğer biyografilerde olduğu gibi “Hayatı ve Dönemi” gibi bir sınıflandırma yapmak mümkün değil, çünkü Hitler’e dair anlatılacak her şey tarihsel dönemle iç içe olarak karşımıza çıkıyor. Haffner’in de belirttiği gibi, “önce tarih onu şekillendirir, sonra o tarihi...” Yani hayatının hiçbir döneminde onu döneminin tarihinden ayıramazsınız; çünkü o dönemin tarihi, Hitler’in ta kendisidir.

Hitler, genel itibarıyla bilindiği üzere, aslında 1. Dünya Savaşı’nın sonunda Almanya’ya kesilen bedelin öcünü almak için politikaya atılıyor. Nitekim Haffner’in çalışmasında da Hitler’in sürekli vurgulamış olduğu “Kasım 1918, bir daha asla!” motto-su net bir şekilde görülebiliyor. Eğitim ve entelektüel birikim açısından oldukça yetersiz olduğu belirtilen Hitler’in ilk zamanlarında toplumsal olarak “kabul” görmesi, müthiş bir enflas-

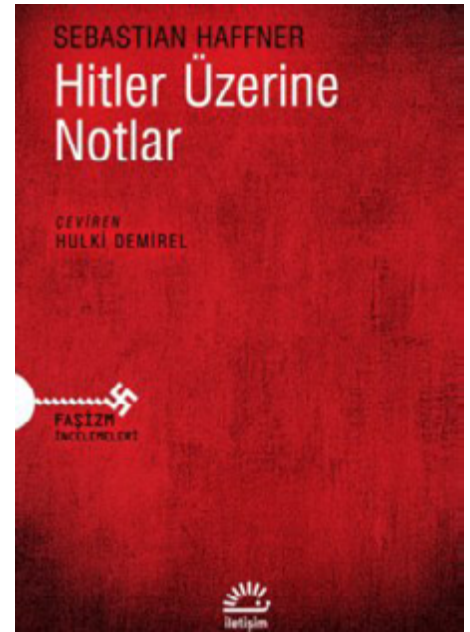
yon ve 6 milyon işsiz yaratan işsizlikle gerçekten başarılı bir şekilde mücadele etmesi sayesinde oluyor. 6 milyonluk işsizlik rakamını, rasyonel aklın tahayyül etmesi imkânsız planları doğrultusunda da olsa, net bir şekilde azaltabilmesi, bugün dahi oldukça büyük bir başarı olarak değerlendirilebilir. Haffner'in aktardıklarına göre böyle bir başarıdan sonra Alman toplumunda birçok kişinin, "Toplama kampları da var ama..." şeklinde durumu normalleştirdiği ve bu tutumun en azından ilk başlarda çok da şeytani görülmediği ortaya koyuluyor.

Söz konusu Hitler olunca elbette antisemit politikalar da Haffner'in çalışmasında ziyadesiyle üzerinde durulan konular arasında yer alıyor. Daha önceki kitabında Haffner, aslında Yahudi düşmanlığının Alman toplumuna çok da uzak olmadığını, daha ilkokul sıralarındaki bireysel tecrübeleri ile aktarmıştı. Ancak Hitler ile tepeye tırmanan ve bir yerden sonra, ifade edilmesi güç de olsa toplumun ciddi tepkisini çeken Yahudi düşmanlığına Hitler'in kendi yazdığı notlarda dahi bir sebep bulunamıyor. Belki de buradaki kilit nokta, Yahudilerin seçilmiş olması değil, Hitler'in kendi politik varoluşu için bir ulusu, yani Alman ulusunu seçmiş olmasıdır; çünkü Hitler vakti geldiğinde gerekirse onları da yok edebilecek ya da yok olmasını isteyebilecek durumdaydı. Alman toplumunda ve Hitler'in sözleri özelinde yaşanan buna benzer olayları kitabın "Hıyanet" bölümünde de açık bir şekilde görebiliyoruz.

'KAYBEDECEK HİÇBİR ŞEYİ YOK!'

Sebastian Haffner Hitler'in, Bismarck, Lenin, Napolyon ve Mao gibi tarihteki önemli figürlerle karşılaştırılmasına açıkça karşı çıkıyor. Zira bu dört devlet adamının da hepsinin politikacı olmadan önce kendilerini ispat edebildikleri bir meslekleri olduğuna, örneğin büyük aşklar yaşadıklarına ve Lenin hariç hepsinin çocuğu olduğuna dikkati çekiyor. Üzerinde durduğu tüm bu özellikler, bu insanların her zaman kaybedecek şeyleri olduğu ve bu nedenle de hiçbir zaman Hitler gibi başarısızlığa uğramadıklarını belirtiyor. Hitler'in ise bu kadar trajik bir tarihi geçmiş sonucunda beklenen sonunun intihar olmasını normal karşılıyor ve ekliyor: Çünkü kaybedecek hiçbir şeyi yok!

Tarih, ulusların sırtlarında ağır bir yük gibi taşıdıkları ve yüzleşmeye cesaret edemedikleri sürece de aynı ağırlıkla taşımaya devam edecekleri trajik olayların varlığıyla baştan başa dolu... Hitler döneminde onu seçen ve sonrasında çoğunlukla pişman olduğu bilinen bir nesil de bunun bir örneği ve işte bu kitap da Alman ulusunun "kara lekesi" Hitler ile yüzleşmek için önemli bir kaynak... Darısı Türkiye'nin 'kara leke'lerinin başına!

Hitler Üzerine Notlar, Sebastian Haffner, Çevirmen: Hülki Demirel, 208 syf., İletişim Yayınları, 2019.

Talât Sait Halman Çeviri Ödülü başvuruları başladı

Çeviri Ödülü başvuruları 20 Eylül'de son bulacak. Ödül sahibi Aralık ayında açıklanacak.

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV), bu yıl beşincisini gerçekleştireceği Talât Sait Halman Çeviri Ödülü için başvurular başladı.

Talât Sait Halman Çeviri Ödülü'yle, Seçici Kurul tarafından belirlenen yapıtın çevirmenine 20 bin TL tutarında nakit desteği sağlanıyor. Başkanlığını yazar Doğan Hızlan'ın yaptığı Talât Sait Halman Çeviri Ödülü Seçici Kurulu; yazar, çevirmen ve eleştirmen Sevin Okyay; yazar ve çevirmen Ayşe Sarısayın; yazar ve çevirmen Yiğit Bener ile yazar ve çevirmen Kaya Genç'ten oluşuyor. Ödülün sahibi, Seçici Kurul tarafından Aralık ayında açıklanacak.

BAŞVURULAR NASIL YAPILACAK?

Talât Sait Halman Çeviri Ödülü için başvurular, yayınevleri veya çevirmenler tarafından yapılabilir. Başvuruda sunulacak eserler, orijinal dilinden Türkçeye çevrilmiş, ISBN numarası almış öykü ve roman çevirileri ile sınırlıdır. Yayınevleri en fazla üç çeviri eser ile başvuru yapabilmektedir.

2019 Talât Sait Halman Çeviri Ödülü için başvuruların 20 Eylül Cuma saat 17.00'ye kadar İKSV'ye ulaştırılması (Nilay Kartal dikkatine, Nejat Eczacıbaşı Binası, Sadi Konuralp Cad. No: 5, 34433 Şişhane, Beyoğlu, İstanbul) gerekmektedir.

ETKİNLİK

PETER BENCE

13 Eylül 2019

Saat: 20:30

Zorlu PSM,

İstanbul

ZUHAL OLCAY

20 Eylül 2019

Saat: 19:30

Müzik Boğaz'dan Gelir
Teknesi,

İstanbul

VIKEN ARMAN

27 Eylül 2019

Saat: 22:00

Volkswagen Arena,

İstanbul

LAURA MISCH

03 Ekim 2019

Saat: 21:30

Salon İKSV,

İstanbul

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

ENDİŞEYA PÊXEMBER

Endişeya Pexember

Yazar: **Yavuz Ekinci**

Yayınevi: **Avesta Yayınları**

Sayfa Sayısı : **168**

Evlenilecek Kadın

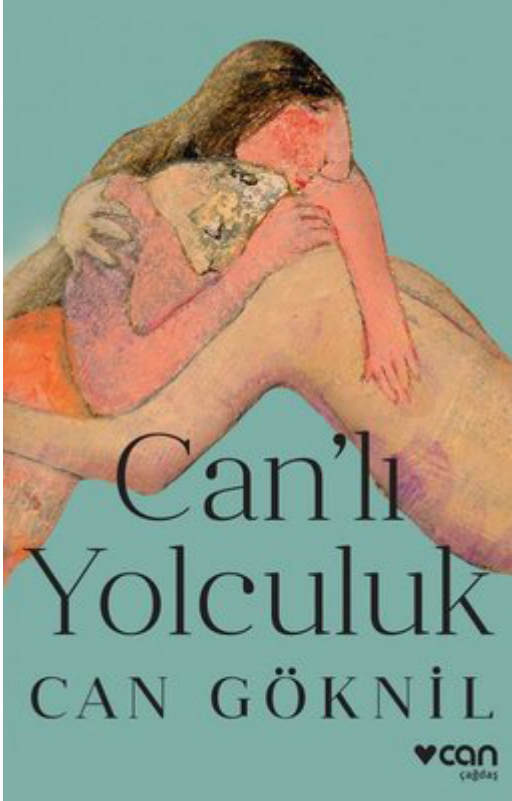
Yazar: **Margaret Atwood**

Çevirmen: **Canan Sılay**

Yayınevi: **Doğan Kitap**

Sayfa Sayısı: **376**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Can'lı Yolculuk

Yazar: Can Göknil
Yayınevi: Can Yayınları
Sayfa Sayısı : 88

Zile Basıp Kaçanlar

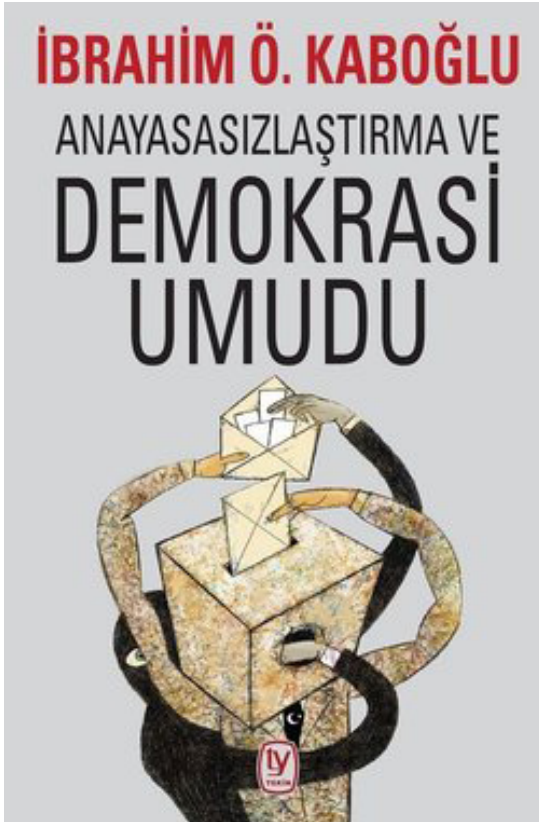
Yazar: İdil Pişgin Talan
Yayınevi: Doğan ve Egmont Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 84

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kültür

Yazar: Terry Eagleton
 Çevirmen: Berrak Göçer
 Yayınevi: Can Yayınları
 Sayfa Sayısı : 152

Anayasasızlaştırma Ve Demokrasi Umudu

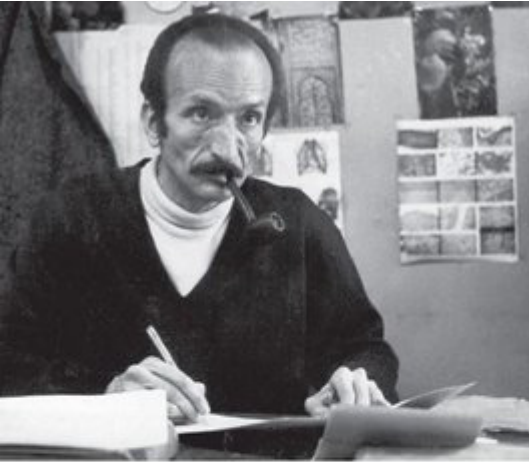
Yazar: İbrahim Ö. Kaboğlu
 Yayınevi: Tekin Yayınevi
 Sayfa Sayısı: 288

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kız Çocuğu

Yazar: **Onur Ünlü**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Sayfa Sayısı : **264**

Zavèn Bibérian

Car vivre,
c'était se battre
et faire l'amour

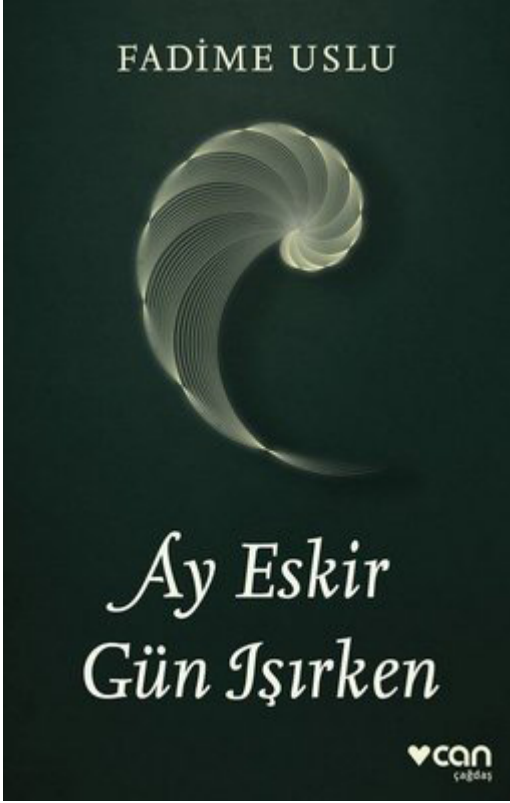
Édité et présenté par Hervé Georgetin

Car Vivre C'Etait Se Battre Et Faire L'amour

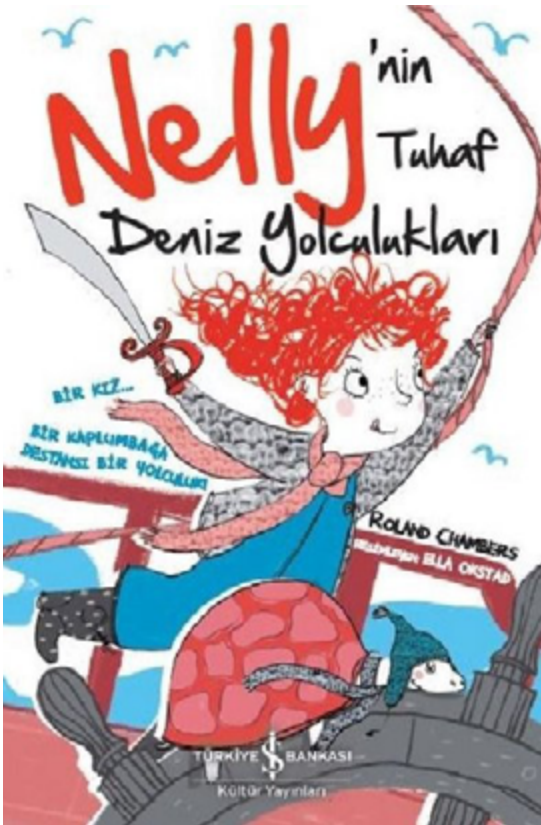
Yazar: **Zaven Biberyan**
Yayınevi: **Aras Yayıncılık**
Sayfa Sayısı: **520**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Ay Eskir Gün Işırken

Yazar: Fadime Uslu
Yayınevi: Can Yayınları
Sayfa Sayısı : 136

Nelly'nin Tuhaf Deniz Yolculukları

Yazar: Roland Chambers
Yayınevi: İş Bankası Kültür Yayınları
Sayfa Sayısı: 176

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

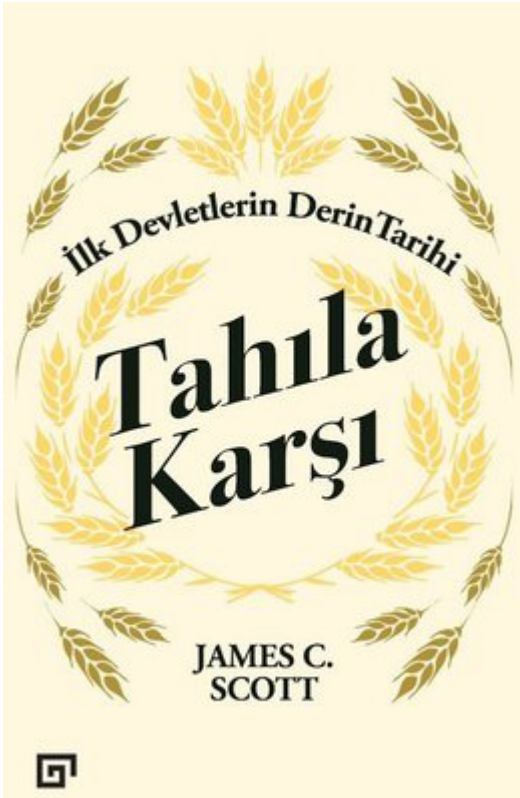

Mitomani Apple'dan İŞİD'e Günümüzün Masalları

Yazar: Peter Conrad

Yayınevi: Koç Üniversitesi Yayınları

Sayfa Sayısı : 261

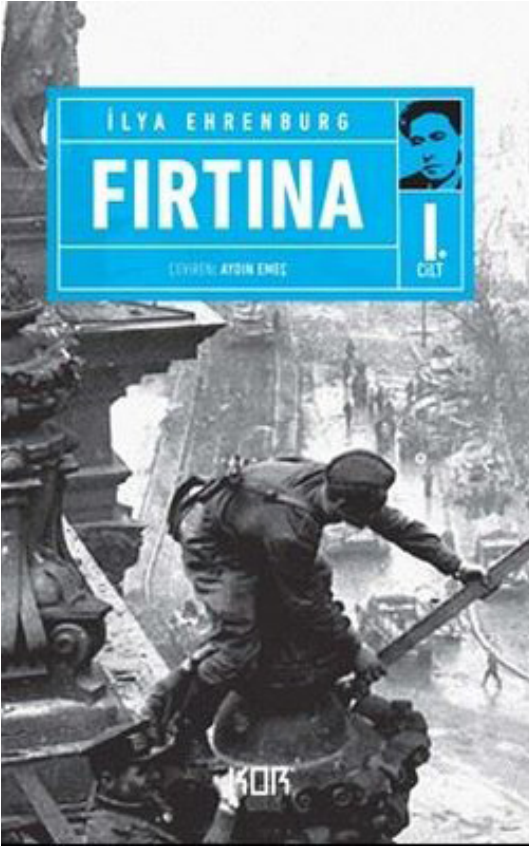
Tahıla Karşı İlk Devletlerin Derin Tarihi

Yazar: James C. Scott

Yayınevi: Koç Üniversitesi Yayınları

Sayfa Sayısı: 272

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Fırtına

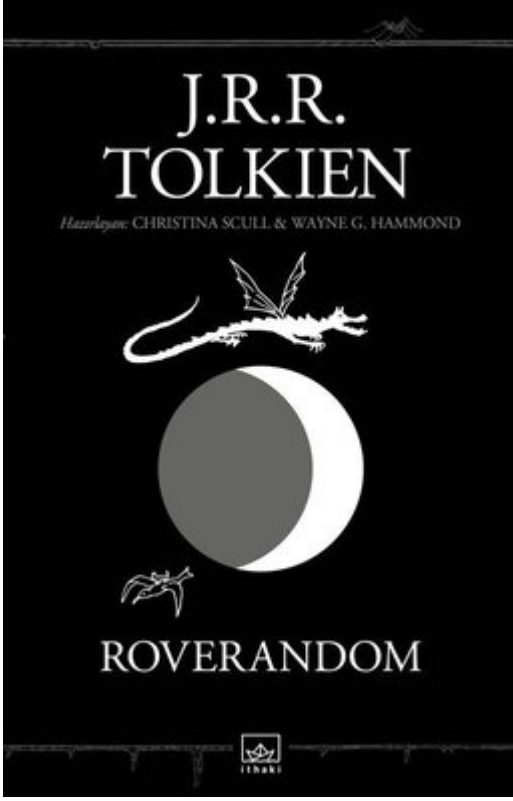
Yazar: İlya Ehrenburg
Yayınevi: Kor Kitap
Sayfa Sayısı : 500

Keçi

Yazar: Anne Fleming
Çevirmen: Elif Türkölmez
Yayınevi: Çınar Yayınları
Sayfa Sayısı: 152

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Roverandom

Yazar: **J.R.R. Tolkien**
Çevirmen: **Niran Elçi**
Yayınevi: **İttaki Yayınları**
Sayfa Sayısı : **120**

Mazisi Olan Kadın

Yazar: **F. Scott Fitzgerald**
Yayınevi: **Can Yayınları**
Sayfa Sayısı: **376**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Nasıl Ölüdür

Yazar: **Emile Zola**
 Çevirmen: **Aysel Bora**
 Yayınevi: **Can Yayınları**
 Sayfa Sayısı : **48**

Folklor ü Edebiyata Geleri

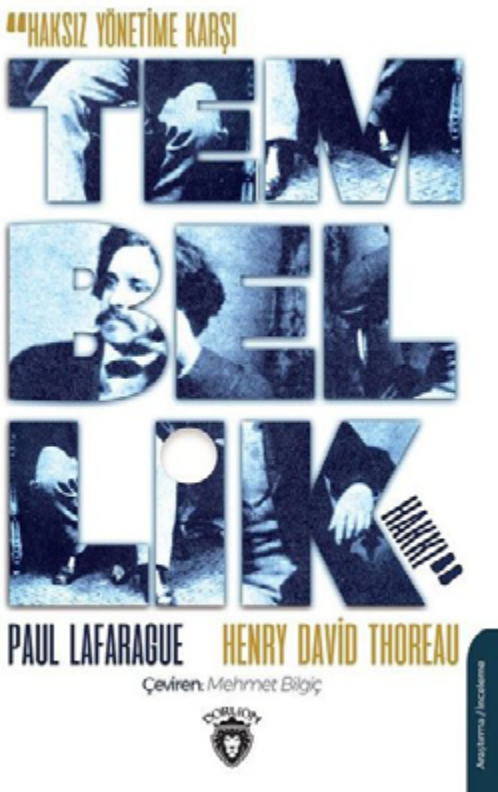
Yazar: **Necat Keskin**
 Yayınevi: **Avesta Yayınları**
 Sayfa Sayısı: **344**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Herkesin Bir Mesel'i Var

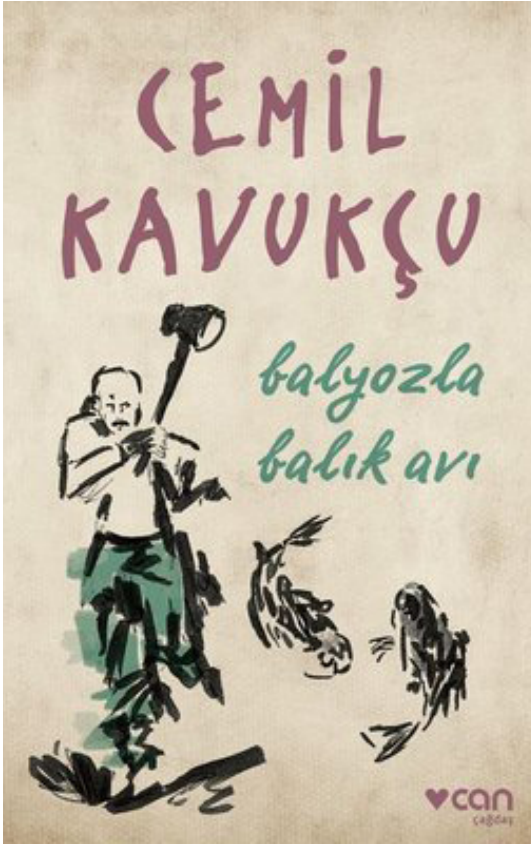
Yazar: Aysel Sadak İltaş
Yayınevi: GEce Kitaplığı
Sayfa Sayısı : 593

Haksız Yönetime Karşı Tembellik Hakkı

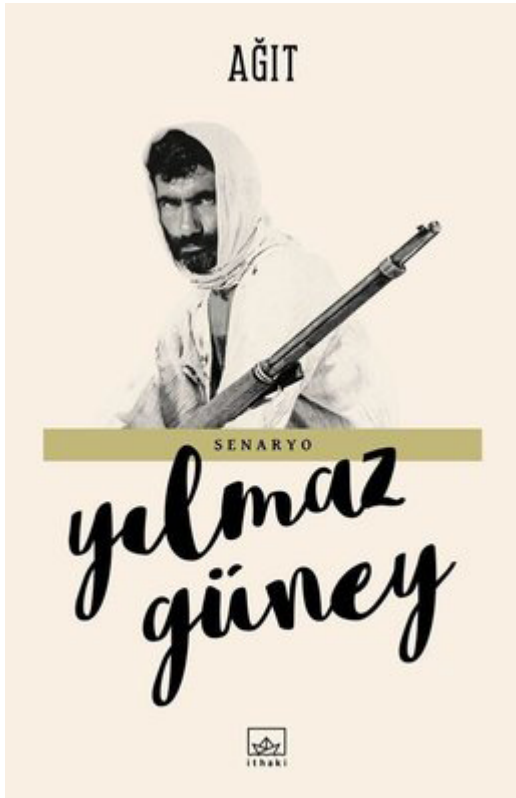
Yazar: Henry David Thoreau
Yayınevi: Dorlion Yayınevi
Sayfa Sayısı: 70

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Balyozla Balık Avı

Yazar: Cemil Kavukçu
Yayınevi: Can Yayınları
Sayfa Sayısı : 96

Ağıt

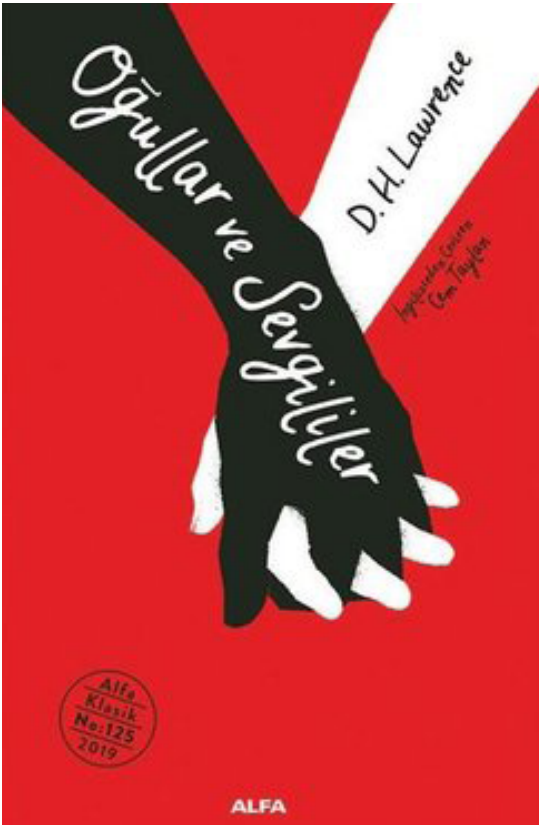
Yazar: Yılmaz Güney
Yayınevi: İthaki Yayınları
Sayfa Sayısı: 88

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Uykusuzluğun Şarkısı

Yazar: **Marina Benjamin**
Çevirmen: **Burcu Uluçay**
Yayınevi: **Çınar Yayınları**
Sayfa Sayısı : 152

Oğullar ve Sevgililer

Yazar: **D. H. Lawrence**
Yayınevi: **Alfa Yayıncılık**
Sayfa Sayısı: 699

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

- 1. Bir İdam Mahkumunun Son Günü**
Victor Hugo , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- 2. Fahrenheit 451**
Ray Bradbury, İthaki Yayınları
- 3. Fareler ve İnsanlar**
John Steinbeck, Sel Yayıncılık
- 4. İnsan Nedir?**
Mark Twain, Dedalus Kitap
- 5. Hayvan Çiftliği**
George Orwell, Can Yayınları
- 6. Beyaz Zambaklar Ülkesinde**
Grigory Petrov, Karbon Kitaplar
- 7. Şeker Portakalı**
Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları
- 8. Suç ve Ceza**
Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- 9. İçimizdeki Şeytan**
Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları
- 10. Simyacı**
Paulo Coelho, Can Yayınları
- 11. Olağanüstü Bir Gece**
Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- 12. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu**
Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- 13. Pia Mater**
Serkan Karaismailoğlu, Elma Yayınevi
- 14. Camdaki Kız**
Gülseren Budayıcıoğlu, Doğan Kitap
- 15. 1984**
George Orwell, Can Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT DIŞI

- 1. Bir Ömür Nasıl Yaşanır?**
Hayatta Doğru Seçimler İçin Öneriler
İlber Ortaylı, Kronik Kitap
- 2. Şehvetiye Tarikatı**
İsmail Saymaz, İletişim Yayınları
- 3. Momo**
Michael Ende, Pegasus Yayınları
- 4. Tüfek, Mikrop ve Çelik**
Jared Diamond, Pegasus Yayınları
- 5. Gerçek Tıp Yitik Şifanın İzinde**
Aidin Salih, Yitik Şifa
- 6. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens**
Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap
- 7. Bırak ve Rahatla**
Adem Güneş, Timaş Yayınları
- 8. Ekonominin Temelleri Kavramlar ve Kurumlar**
Mahfi Eğilmez, REMzi Kitabevi
- 9. İyi Hissetmek**
Dr. David Burns, Psikonet Yayınları
- 10. Bağırmayan Anneler**
Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap
- 11. Metastaz**
Barış Pehlivan-Barış Terkoğlu, Kırmızı Kedi
- 12. Mükemmel Annenin El Kitabı**
Şeyma Çekici, Cezve Kitap
- 13. Kadın Beyni Erkek Beyni**
Serkan Karaismailoğlu, Elma Yayınevi
- 14. Beyinde Ararken Bağırsakta Buldum**
Serkan Karaismailoğlu, Elma Yayınevi
- 15. Değişen Beynim**
Sinan Canan, Tuti Kitap

